

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Project)

เรื่อง การพัฒนา MSME ให้แข่งขันได้อย่างยั่งยืน
ด้วย BCG Model

จัดทำโดย กลุ่มที่ 9 รุ่นที่ 98

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 98
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Project)

เรื่อง การพัฒนา MSME ให้แข่งขันได้อย่างยั่งยืนด้วย BCG Model

จัดทำโดย กลุ่มที่ 9 รุ่นที่ 98

1. นางสาวปิยะนิตย์ โอนพรัตน์วิบูล
2. นางสาวสุนทรียา ทวีชาประสิทธิ์
3. นางสาวอมรศรี รัศมิทัต
4. นายพิทักษ์ วัฒนพงศ์พิศาล
5. นายวัฒนา กันบัว
6. นางรชนีกร ดำเด่นงาม
7. นายคมกฤษณ์ แสงจันทร์
8. นางสาวสมพร พานทอง
9. นางสาวชลาริน นิลพิฤกษ์
10. นายเจตน์ สถาวรศีลพร

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 98
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2566

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

วัชรวิชญ์ กীরตดุสิตโรจน์
อาจารย์ที่ปรึกษา

ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร
อาจารย์ที่ปรึกษา

สุรพันธ์ ปุสสเด็จ
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือที่เรียกว่า MSME (Micro-Small-Medium Enterprise) โดยมุ่งส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เพื่อใช้ประโยชน์จากบริบทโลกในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตที่ให้ความสำคัญอย่างมากกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับโครงสร้างประชากรที่หลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจและการดำเนินชีวิต และส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค เหล่านี้เป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้ MSME สามารถใช้โอกาสในการพัฒนาตามแนวทาง BCG Model เพื่อเป็นทางเลือกในการยกระดับความสามารถในการแข่งขัน อีกทั้งจะเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นเสมือนฐานรากของเศรษฐกิจไทยด้วย

จากการศึกษาพบว่า MSME มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันมาก เนื่องจากผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีจำนวนถึง 3,187,178 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.54 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดของประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจรายย่อย (Micro) ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดคือ 2,727,186 ราย คิดเป็นร้อยละ 85.17 ของวิสาหกิจทั้งประเทศ นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญในด้านการเป็นแหล่งจ้างงานหลักของประเทศ โดย MSME มีการจ้างแรงงานมากถึง 12.82 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 70.99 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม MSME ยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศได้น้อย โดยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 35.16 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ในขณะที่วิสาหกิจขนาดใหญ่ที่มีจำนวนเพียง 14,623 กิจการ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ประเทศได้สูงถึงร้อยละ 64.84 ต่อ GDP ประเทศ

อย่างไรก็ตาม MSME ยังประสบปัญหาหลายประการ ทั้งในด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการธุรกิจ ความรู้และความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความสามารถในการเข้าถึงตลาด โดยเฉพาะตลาดสินค้ามูลค่าเพิ่มสูงที่ต้องอาศัยการมีมาตรฐานและคุณภาพที่สูง ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของ MSME และได้มีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขปัญหาของ MSME ผ่านแผนงาน/โครงการ/มาตรการต่าง ๆ ของหลากหลายหน่วยงานภาครัฐกว่า 20 หน่วยงาน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อย่างไรก็ตามความช่วยเหลือที่รัฐบาลให้ต่อ MSME หลายเรื่องกลับยังไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย หรือเกิดความซ้ำซ้อนกัน ทำให้ไม่สามารถนำไปสู่การบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของแผนระดับต่าง ๆ ของประเทศในภาพรวมได้อย่างเต็มที่ ปัญหาสำคัญเกิดจากการขาดกลไกและระบบการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพในการออกแบบนโยบายและมาตรการให้ความช่วยเหลือ MSME ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการสอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพ รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการที่เหมาะสม ไม่กระจัดกระจาย มีบูรณาการและต่อเนื่อง

ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึงได้มุ่งเน้นพัฒนาวิสาหกิจรายย่อย (Micro) และวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) เนื่องจากเป็นธุรกิจฐานรากของชุมชน และเกี่ยวข้องการวางรากฐานการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งด้วย จึงได้กำหนดเป้าหมายหลักที่ต้องการบรรลุภายใน 5 ปี ดังนี้

- 1) วิสาหกิจรายย่อย (Micro) ยกระดับเป็นวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) ได้ จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนวิสาหกิจรายย่อยทั้งหมด
- 2) วิสาหกิจขนาดย่อม (Small) ยกระดับเป็นวิสาหกิจขนาดกลาง (Medium) ได้ จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนวิสาหกิจขนาดย่อมทั้งหมด
- 3) เกิดวิสาหกิจรายย่อย (Micro) รายใหม่ที่เข้าระบบ (จดทะเบียนการค้า หรือจดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม) เพิ่มขึ้น จำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 ราย

ทั้งนี้ มีเป้าหมายรองที่สนับสนุนการบรรลุ 2 เป้าหมายหลัก ได้แก่

- 1) **เป้าหมายรองด้านเศรษฐกิจ** : ผู้ประกอบการวิสาหกิจรายย่อยและขนาดย่อม รวมทั้งผู้ประกอบการโอท็อปกลุ่มอาหารและกลุ่มเครื่องดื่มน้ำที่เข้าร่วมโครงการของกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพาณิชย์
- 2) **เป้าหมายรองด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม** : มีการพัฒนา MSME ด้วยการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนต้นแบบอย่างน้อย 1 ชุมชนที่สร้างการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปพร้อมกับการสร้างความร่วมมือพัฒนาชุมชนในทุกด้าน

คณะผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอแนะและ Blueprint for Change เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนแนวทางและกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนด โดยมีจุดเน้นที่ “การบูรณาการ” กลไกการทำงานส่งเสริม MSME ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้าน (1) การบูรณาการแผน งบประมาณและข้อมูล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกบูรณาการกลางมากขึ้น ช่วยให้การดำเนินการเพื่อพัฒนา MSME มีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อนในการส่งเสริม MSME และสามารถส่งต่อความช่วยเหลือ MSME ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) การบูรณาการด้านกฎหมายให้เอื้อต่อการพัฒนา MSME ตามแนวทาง BCG (3) การบูรณาการด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (4) การบูรณาการด้านการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ (5) การบูรณาการด้านการตลาด และ (6) การบูรณาการระบบคมนาคมขนส่งโลจิสติกส์

นอกจากนี้ คณะผู้ศึกษายังมุ่งเน้นที่ “การสร้างเครือข่าย” โดยเฉพาะเครือข่ายในชุมชน เพื่อให้ MSME ที่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก ๆ ในชุมชน ใช้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรืออัตลักษณ์พื้นถิ่นมาเป็นจุดขายในการพัฒนาสินค้าและบริการของตน ในขณะเดียวกัน ก็จะทำให้ MSME มีส่วนสำคัญในการร่วมพัฒนาชุมชนและพื้นที่ สร้างสภาพแวดล้อม สร้างการเติบโต สร้างงานสร้างอาชีพ และสร้างพลังของชุมชนในการยกระดับการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่ดีขึ้น และนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนของไทยในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษากลุ่ม เรื่อง “การพัฒนา MSME ให้แข่งขันได้อย่างยั่งยืนด้วย BCG Model” เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 98 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ประจำปี 2566 รายงานฉบับนี้สามารถจัดทำสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการดูแลอย่างใกล้ชิดของ ดร.วัชรวิชัย กิรตติสุขโรจน์ อาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งอาจารย์ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร และอาจารย์สุรพันธ์ ปุสเสด็จ ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนให้หลักการ แนวคิด และมุมมองที่สนับสนุนและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา จนทำให้รายงานการศึกษากลุ่มฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

นอกจากนี้ คณะผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สิงห์ อินทรชูโต หัวหน้าศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม (Creative Center for Eco-design) ภาควิชานวัตกรรมอาคาร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาปนิกอิสระ และผู้อำนวยการฝ่ายออกแบบของ Osisu (ธุรกิจผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม) ศิลปินศิลปาธร สาขาศิลปะการออกแบบ และคุณรุ่งจันทร์ เฉลิมวิริยะ ประธานด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้อย ผู้นำชุมชนตลาดน้อย สำหรับมุมมองและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่ไม่อาจหาได้จากที่ใดเพื่อประกอบการจัดทำรายงานการศึกษากลุ่มฉบับนี้

คณะผู้ศึกษาขอขอบพระคุณวิทยากรทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อมาให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งตลอดหลักสูตร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. สำหรับการอำนวยความสะดวกตลอดการฝึกอบรมหลักสูตรนี้

คำขอบคุณสุดท้ายนี้ ขอมอบให้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม 9 (GP9) ที่ร่วมแรงร่วมใจ แบ่งปันประสบการณ์ และระดมความคิดเห็นที่แตกต่าง ผสานรวมเป็นหนึ่งเดียวในการจัดทำรายงานการศึกษากลุ่มครั้งนี้จนสำเร็จตามเป้าหมาย

คณะผู้ศึกษา กลุ่มที่ 9

29 สิงหาคม 2566

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
1. สภาพทั่วไปของปัญหา	1
2. การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศในอนาคต	15
3. แนวทางแก้ปัญหาและ/หรือการพัฒนา	25
4. การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายสู่การปฏิบัติ	36
5. สรุปในภาพรวม	44
บรรณานุกรม	50
ภาคผนวก	54
คณะผู้จัดทำ	62

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ตารางแสดงความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล รายภาค	8
ตารางที่ 2	การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อนของ MSME ไทย (SWOT Analysis)	26
ตารางที่ 3	แนวทางและกิจกรรมสำหรับขับเคลื่อนสู่เป้าหมายรองด้านเศรษฐกิจ	29
ตารางที่ 4	แนวทางและกิจกรรมสำหรับขับเคลื่อนสู่เป้าหมายรอง ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม	32
ตารางที่ 5	แผนการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ สู่เป้าหมายรองด้านเศรษฐกิจ	36
ตารางที่ 6	แผนการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ สู่เป้าหมายรอง ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม	39
ตารางที่ 7	แสดงการถ่ายทอดองค์ความรู้เฉพาะทางของตนเองใน IS และรวบรวมประเด็นความเชื่อมโยงกับโครงการ GP	46

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	การแบ่งขนาด MSME ตามนิยามใหม่	2
ภาพที่ 2	จำนวน MSME แยกตามขนาด ปี 2554–2565	3
ภาพที่ 3	โครงสร้างวิสาหกิจไทย ปี 2565 (ตามนิยามใหม่)	3
ภาพที่ 4	GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2565	4
ภาพที่ 5	มูลค่าการส่งออกของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2560-2565	4
ภาพที่ 6	จำนวน MSME แยกตามภูมิภาค ปี 2565	7
ภาพที่ 7	ประมาณการ GDP ของ MSME ต่อ GDP ประเทศ	16
ภาพที่ 8	สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของ MSME ต่อ GDP ประเทศ แยกตามขนาดของ MSME (กรณีฐาน)	17
ภาพที่ 9	ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในอีก 10 ปีข้างหน้าที่คาดว่าจะ จะเป็นปัญหาของ MSME ไทย	18
ภาพที่ 10	BCG Model	19
ภาพที่ 11	การพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ในประเทศต่าง ๆ	20
ภาพที่ 12	โอกาสการเติบโตของเศรษฐกิจ BCG	20
ภาพที่ 13	Blueprint for Change เพื่อขับเคลื่อนข้อเสนอแนวทาง และกิจกรรมไปสู่เป้าหมาย	34

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

MSME	กลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลาง (Micro Small and Medium Enterprises)
OECD	องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Cooperation and Development)
IMD	สถาบันนานาชาติเพื่อการพัฒนาการจัดการ (International Institute for Management Development)
GDP	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product)
BCG	โมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 3 แนวทางการพัฒนา ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy)
SDG	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal)
BSG	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาขององค์กรอย่างยั่งยืน (Environment-Social-Governance)
CCPOT	ผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน (Community Cultural Product of Thailand)
สสว.	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

1. สภาพทั่วไปของปัญหา

บริบทต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น หลายบริบทอาจไม่สามารถคาดการณ์ได้ เช่น วิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด 19 (COVID-19) ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วและรุนแรง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนทั่วโลก สำหรับประเทศไทยในช่วงวิกฤตโควิด 19 ระบบเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบอย่างมาก เห็นได้ชัดในภาคการท่องเที่ยวและภาคการผลิตบางสาขา ธุรกิจหลายแห่งประสบปัญหา การขาดสภาพคล่องทางการเงินจนต้องปิดกิจการไป โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีทุนหมุนเวียนน้อย การนี้ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการของประเทศ เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยนั้นขับเคลื่อนโดยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือที่ปัจจุบันตามนิยามใหม่ที่กำหนดโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้ตัวย่อว่า “MSME” ซึ่งมีจำนวนวิสาหกิจถึงร้อยละ 99.8 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดของประเทศ ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนา MSME จึงเป็นประเด็นการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ และสมควรที่จะได้รับการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

1.1 ปัญหา ความท้าทาย และการพัฒนา

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง เป็นฐานรากของระบบเศรษฐกิจไทยที่ส่งผลต่อการกระจายความมั่งคั่ง ลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอีกด้วย วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยในปัจจุบันประสบปัญหามากมายและหลากหลายมิติ รัฐบาลทุกรัฐบาลที่ผ่านมาก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนา MSME โดยกำหนดเป็นวาระสำคัญระดับชาติ อย่างไรก็ตาม การศึกษาประเด็นเรื่อง MSME มีความซับซ้อนและมีปัจจัยหลายอย่างเกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องต้นก่อนว่า “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME)” ที่จะทำการศึกษาในครั้งนี้มีขอบเขตเพียงไร มิฉะนั้นจะไม่สามารถวิเคราะห์ภาพปัญหาของ MSME ได้อย่างเข้าใจ และไม่สามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาต่อไปที่ชัดเจนได้

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ MSME โดยเฉพาะ MSME ที่เป็นฐานรากของประเทศ คือ กลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro Enterprises) และวิสาหกิจขนาดย่อม (Small Enterprises) โดยยึดหลักตามคำนิยามของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ที่ได้กำหนดนิยามใหม่ของ MSME ตามกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2563) ที่กำหนดให้ “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ให้หมายรวมถึง “วิสาหกิจรายย่อย (Micro)” ด้วย จึงได้เปลี่ยนชื่อตัวย่อภาษาอังกฤษจาก “SME” เป็น “MSME” โดยใช้เกณฑ์รายได้ต่อปีและการจ้างงานเป็นตัวกำหนดขนาดของ MSME ทั้งนี้ หากการจ้างงานและรายได้เข้าลักษณะของวิสาหกิจต่างกัน ให้ยึดรายได้เป็นหลัก (ภาพที่ 1) รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก 1

ภาพที่ 1 การแบ่งขนาด MSME ตามนิยามใหม่

ประเภทกิจการ	วิสาหกิจขนาดย่อม				วิสาหกิจขนาดกลาง	
	วิสาหกิจรายย่อย		วิสาหกิจขนาดย่อม		วิสาหกิจขนาดกลาง	
	รายได้ต่อปี (ล้านบาท)	การจ้างงาน (คน)	รายได้ต่อปี (ล้านบาท)	การจ้างงาน (คน)	รายได้ต่อปี (ล้านบาท)	การจ้างงาน (คน)
การผลิต	ไม่เกิน 1.8	ไม่เกิน 5	ไม่เกิน 100	ไม่เกิน 50	เกิน 100 - 500	เกิน 50 - 200
บริการ/ค้าส่ง/หรือค้าปลีก	ไม่เกิน 1.8	ไม่เกิน 5	ไม่เกิน 50	ไม่เกิน 30	เกิน 50 - 300	เกิน 30 - 100

1. กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2563 และประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เรื่องการกำหนดลักษณะของวิสาหกิจรายย่อย เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2563
2. จำนวนการจ้างงานไม่พิจารณาจากหลักฐานแสดงจำนวนการจ้างงานที่ได้จัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด
3. จำนวนรายได้ให้พิจารณาจากรายได้รวมทั้งรวมที่ระบุไว้ในงบการเงินที่ได้จัดทำขึ้นตามที่กฎหมายว่าด้วยการบัญชีกำหนด หรือเอกสารบัญชีแสดงรายได้
4. ในกรณีที่มีการมีจำนวนการจ้างงานที่เข้าลักษณะของวิสาหกิจประเภทหนึ่ง แต่มีรายได้ที่เข้าลักษณะของวิสาหกิจอีกประเภทหนึ่งให้ถือรายได้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา
5. วิสาหกิจรายย่อยเป็นส่วนหนึ่งของวิสาหกิจขนาดย่อม

สสว. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม www.sme.go.th

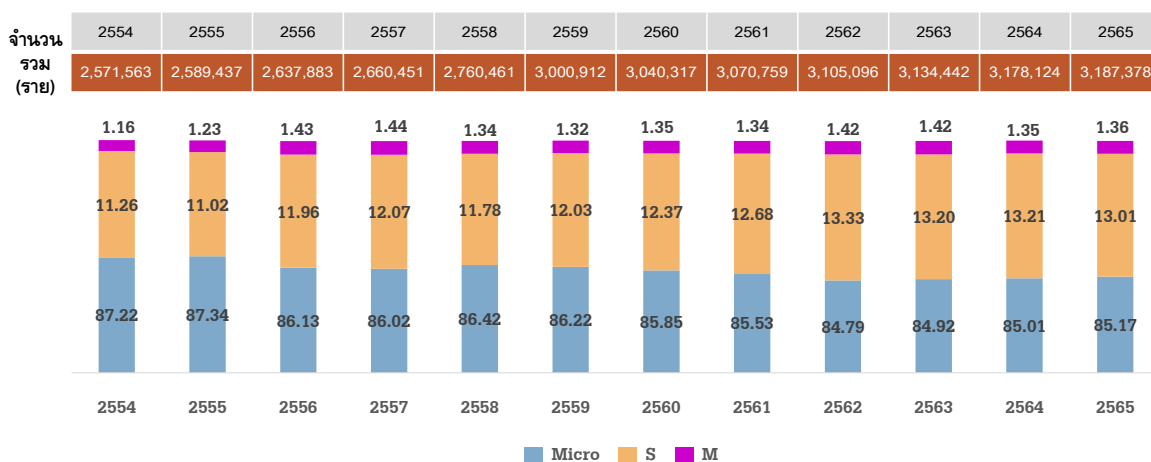
ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการเติบโตและสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยเป็นอันมาก ดังนี้

1) **ด้านจำนวนวิสาหกิจ** ในปี 2565 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 3,187,178 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.54 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดของประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจรายย่อย (Micro) ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดคือ 2,727,186 ราย คิดเป็นร้อยละ 85.17 ของวิสาหกิจทั้งประเทศ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับจำนวนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่พบว่า วิสาหกิจรายย่อยมีจำนวนมากกว่จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่มาก โดยวิสาหกิจขนาดกลางมีจำนวน 43,564 ราย และวิสาหกิจขนาดใหญ่มีเพียง 14,623 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.36 และร้อยละ 0.46 ของวิสาหกิจทั้งประเทศ ตามลำดับ (ภาพที่ 2)

2) **ด้านการจ้างงาน** MSME มีการจ้างแรงงานจำนวนมาก โดยในปี 2565 มีการจ้างงานจำนวนทั้งสิ้น 12.82 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 70.99 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ โดยร้อยละ 60.3 มาจากการจ้างงานโดย MSME ที่เป็นนิติบุคคล ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 39.7 เป็นการจ้างงานของ MSME ที่เป็นบุคคลธรรมดา การจ้างงานของ MSME อยู่ในภาคการบริการมากที่สุด รองลงมา คือ ภาคการค้า และภาคการผลิต โดยมีสัดส่วนร้อยละ 43.7 ร้อยละ 33.6 และ ร้อยละ 22.5 ตามลำดับ

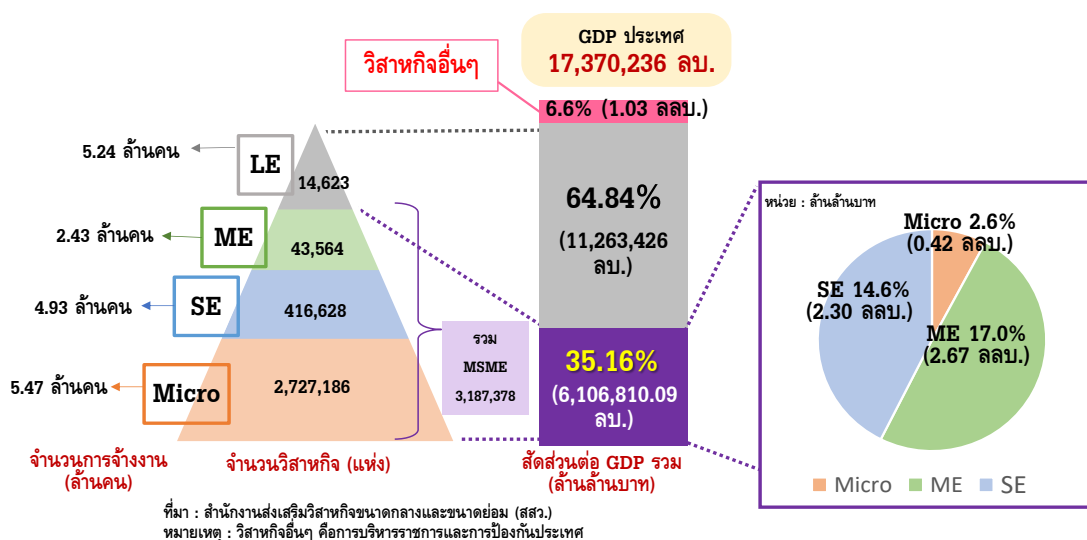
ภาพที่ 2 จำนวน MSME แยกตามขนาด ปี 2554–2565

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

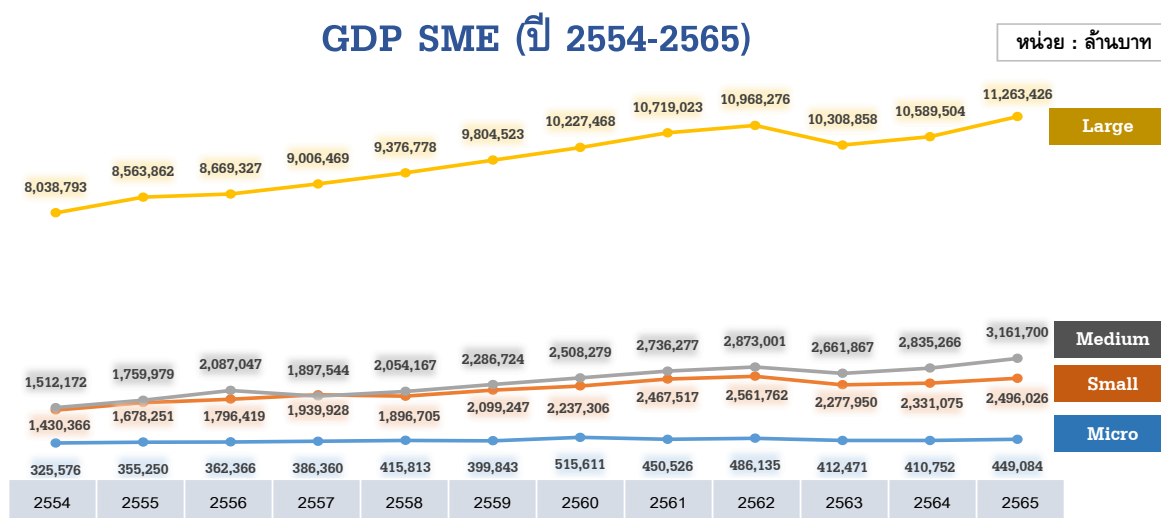
3) **ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ** วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งประเทศสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ประเทศได้สูง โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 35.16 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของประเทศ แม้ว่าจำนวน MSME ที่มีจำนวนมากถึงร้อยละ 99.54 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งประเทศ แต่ความสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจนั้นกลับต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่มาก กล่าวคือ ในปี 2565 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของ MSME (MSME GDP) มีมูลค่า 5,379,066 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 34.2 ของ GDP ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสาหกิจขนาดย่อม (Micro MSME) ที่มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 85.17) นั้น สร้าง GDP ให้กับประเทศได้เพียง 449,084 ล้านบาท ในขณะที่วิสาหกิจขนาดใหญ่ที่มีสัดส่วนของจำนวนเพียงร้อยละ 0.46 ของวิสาหกิจทั้งประเทศกลับสามารถสร้าง GDP ได้ถึง 11,263,426 ล้านบาท (ภาพที่ 3 และภาพที่ 4)

ภาพที่ 3 โครงสร้างวิสาหกิจไทย ปี 2565 (ตามนิยามใหม่)

ที่มา: ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) วิเคราะห์โดยผู้ศึกษา

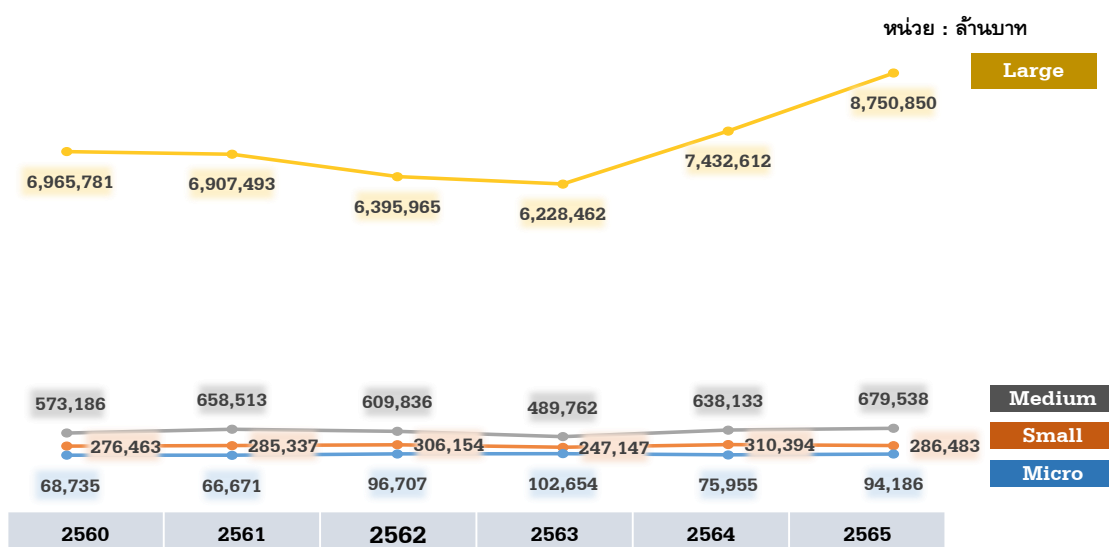
ภาพที่ 4 GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2565

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

4) ด้านการส่งออก เมื่อพิจารณาความสามารถในการส่งออกของ MSME พบว่า MSME ไทย ยังไม่เข้มแข็งมากนัก โดยในปี 2565 มีการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ (การส่งออกโดยตรง) รวมมูลค่าทั้งสิ้น 1,060,207 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 10.81 ของมูลค่าการส่งออกรวมของประเทศเท่านั้น และเมื่อพิจารณาโดยเฉพาะการส่งออกของวิสาหกิจขนาดย่อม (Micro) พบว่า มีมูลค่าเพียง 94,186 ล้านบาท หรือเพียงร้อยละ 0.95 ของมูลค่าการส่งออกรวมของประเทศเท่านั้น (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 มูลค่าการส่งออกของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2560-2565

ที่มา: ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

เมื่อวิเคราะห์บทบาทความสำคัญของ MSME ดังกล่าวข้างต้น พบว่า MSME มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ แต่หากเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วโดยส่วนใหญ่ MSME มีบทบาทในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจถึงประมาณร้อยละ 50 ของ GDP ประเทศ ในขณะที่ MSME ไทยมีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มได้เพียงร้อยละ 35.16 ของ GDP ทั้งประเทศในปี 2566 จึงสะท้อนให้เห็นได้ว่าประเทศไทยยังจำเป็นต้องมีการพัฒนา MSME อย่างเต็มที่ โดยต้องพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคที่ MSME ไทยกำลังเผชิญอยู่ เพื่อวิเคราะห์หาประเด็นที่รัฐบาลควรออกแบบนโยบาย แนวทาง หรือมาตรการในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา หรือส่งเสริม เพื่อให้ MSME มีความสามารถในการแข่งขันและช่วยสร้างการเจริญเติบโตให้กับเศรษฐกิจของไทยได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ปัญหาของ MSME ไทยในภาพรวมของประเทศ

ที่ผ่านมา MSME ไทยได้รับความช่วยเหลือผ่านมาตรการและโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐมากมาย แต่ MSME ก็ยังต้องเผชิญกับปัญหาในหลายเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่สั่งสมมานานและเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง โดยจากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และข้อมูลของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (กสอ.) พบปัญหาสำคัญของ MSME ไทยในภาพรวม สรุปได้ดังนี้

1) ปัญหาด้านการบูรณาการนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาและสนับสนุน MSME

ภาครัฐที่ผ่านมาให้การส่งเสริม MSME ผ่านการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะหน่วยงานในส่วนกลางรวมกันแล้วมีมากกว่า 20 หน่วยงาน และมากกว่า 10 กระทรวง ครอบคลุมการส่งเสริมและพัฒนา MSME ในหลายด้าน ตั้งแต่การจดทะเบียนเริ่มต้นธุรกิจ การสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการผลิตและเทคโนโลยี การพัฒนานวัตกรรม การยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน การส่งเสริมการตลาด รวมถึงการจัดการปัญหาการล้มละลาย

แต่ปัญหาที่สำคัญ คือ การดำเนินงานในปัจจุบันของหน่วยงานด้าน MSME เหล่านี้ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีเป้าหมายร่วมกัน และดำเนินการเฉพาะในส่วนที่ตนรับผิดชอบตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตนเท่านั้น จึงมีความจำเป็นต้องมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายและการสร้างระบบการทำงานพัฒนา MSME ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการวางแผนแบบบูรณาการเพื่อให้การทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ สอดคล้องกันและมีทิศทางเดียวกัน

2) ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อของ MSME ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การเข้าถึงสินเชื่อของ MSME พบว่า ในไตรมาสที่ 1 ของปี 2564 สินเชื่อ MSME จากธนาคารพาณิชย์มีมูลค่าสินเชื่อคงค้างอยู่ที่ 3,292,457 ล้านบาท คิดเป็นเพียงร้อยละ 19 ในขณะที่ข้อมูล Financing MSMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard พบว่า สัดส่วนของสินเชื่อคงค้าง

(Business Loan) ของ MSME เกาหลีใต้และมาเลเซียในปี 2560 มีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และ 50 ตามลำดับ การเข้าไม่ถึงสินเชื่อของ MSME ส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันและขาดหลักฐานทางการเงินที่น่าเชื่อถือ ซึ่งมีเหตุมาจากการที่ MSME ขาดความรู้พื้นฐานทางการเงิน (Financial Literacy) ที่ดีพอ และไม่มีการจัดทำบัญชีที่ได้มาตรฐาน กับทั้งไม่มีข้อมูลอื่นที่จะทำให้สถาบันการเงินเชื่อว่ามีความสามารถในการชำระหนี้ โดยจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2561 พบว่าความรู้ทางการเงินของคนไทยต่ำกว่ามาตรฐานของ OECD ซึ่งเป็นผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการ MSME ไทยขาดทักษะพื้นฐานหรือความรู้พื้นฐานทางการเงินที่จำเป็นสำหรับการประกอบธุรกิจ

3) ความสามารถด้านดิจิทัล

ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการ MSME ไทยเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ พิจารณาได้จากผลการจัดอันดับความสามารถด้านดิจิทัลโดย IMD (Digital Competitiveness Ranking 2022) โดยในปี 2565 ประเทศไทยได้รับการจัดลำดับอยู่ที่อันดับ 40 ลดลง 2 อันดับจากปี 2564 ทำให้ประเทศไทยต้องเร่งปรับปรุงองค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านความสามารถในการปรับตัวของภาคธุรกิจกับเรื่องของดิจิทัล รวมถึงการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อความพร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกดิจิทัลในอนาคต จากเหตุปัจจัยดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการผลักดันด้านคุณภาพการศึกษา การฝึกอบรมและการสร้างทักษะดิจิทัลของประเทศไทย รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวด้านดิจิทัลของภาคธุรกิจเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

4) MSME ไทยทำธุรกิจอยู่นอกระบบสูงมาก

ประเทศไทยได้รับการระบุว่ามีความเจริญนอกระบบที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ทั้งนี้ จากงานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ในปี 2564 ประเมินการว่าเศรษฐกิจนอกระบบของประเทศคิดเป็นร้อยละ 50 ของ GDP โดยส่วนหนึ่งมาจากการที่ผู้ประกอบการ MSME โดยเฉพาะขนาดย่อม (Small) และขนาดย่อย (Micro) ส่วนใหญ่อยู่นอกระบบ ซึ่งหมายถึงเป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดตั้งธุรกิจ ด้านแรงงาน หรือด้านภาษี และอีกส่วนหนึ่งมาจากการที่มีผู้เข้าสู่อาชีพอิสระเพิ่มมากขึ้น ผู้ที่อยู่นอกระบบเหล่านี้ส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม และการประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็น GDP ฐานภาษี สวัสดิภาพและสวัสดิการของแรงงาน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ ผลิตภาพของธุรกิจ การเข้าถึงบริการของภาครัฐ เป็นต้น

การพัฒนา MSME จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ภาครัฐต้องมีมาตรการสำหรับบริหารจัดการ และดูแลผู้ประกอบการอาชีพอิสระ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่อยู่นอกระบบได้รับสิทธิความคุ้มครองจากภาครัฐ เช่นเดียวกับผู้ประกอบการที่อยู่ในระบบ ทำให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม ยกย่องคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการ มีความมั่นคงในรายได้และอาชีพ อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จแก่ประเทศต่อไปในอนาคต

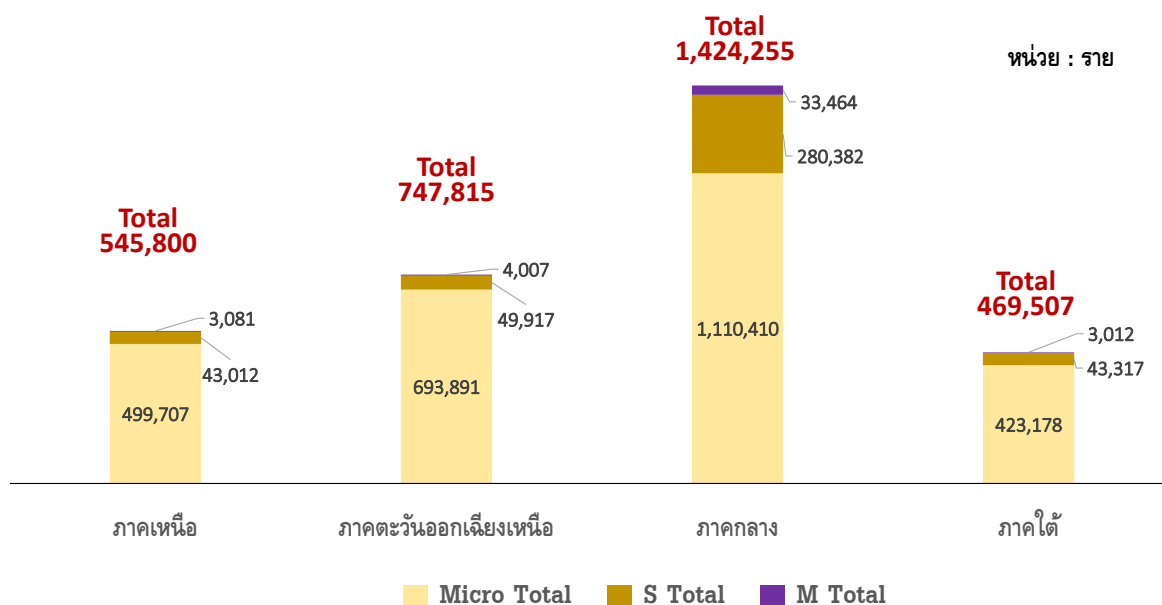
5) MSME ไทยยังไม่มีเตรียมความพร้อมรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society)

ในปี 2566 ประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งเป็นโอกาสของ MSME ในการยกระดับธุรกิจด้วยการแสวงหาโอกาสในการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงวัย และขณะเดียวกันก็เป็นความเสี่ยงของ MSME โดยเฉพาะกลุ่มรายย่อย (Micro) และรายเล็กที่อาจปรับตัวไม่ทันต่อการสร้างตลาดใหม่ เนื่องจากผู้ประกอบการ MSME ในกลุ่มนี้อาจเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงหรือความเสี่ยงหรือไม่มีทักษะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะปรับตัวรองรับกับการเกิดขึ้นต่อตลาดใหม่ ๆ

1.2 ผลกระทบการพัฒนาที่กระทบต่อพื้นที่

MSME ไทยมีการกระจายตัวอยู่ในทุกภูมิภาคในประเทศไทย โดยในภาคกลางมีจำนวน MSME รวมมากที่สุดถึง 1,424,255 ราย รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวน MSME รวม 747,815 ราย ที่เห็นได้ชัดคือในทุกภาคจะมีจำนวน MSME ระดับวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro) มากที่สุด และขนาดกลาง (Medium) มีจำนวนน้อยที่สุด (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 จำนวน MSME แยกตามภูมิภาค ปี 2565

ที่มา: ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

จากการสำรวจของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม พบว่า MSME ในภูมิภาคต่าง ๆ ได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นหลังจากสถานการณ์โควิด 19 และต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล รายภาค

ความต้องการ	ภาคกลาง (รวม กทม.)	ภาคตะวันออก	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้
แหล่งเงิน	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะจากกองทุน MSME	ขาดเงินทุนสนับสนุนการขยายธุรกิจ	<ul style="list-style-type: none"> • พักชำระหนี้พร้อมลดดอกเบี้ยเงินกู้ • เชื่อมโยงแหล่งเงินทุนกับผู้ประกอบการ และมีมาตรการที่ยืดหยุ่นขึ้น 	ควรมีแหล่งเงินผลักดันให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพเพิ่มขึ้น	
ต้นทุนในกระบวนการผลิต	ลดต้นทุนในกระบวนการผลิต เช่น ลดภาษีเครื่องจักร/อุปกรณ์ ส่งเสริมการใช้หุ่นยนต์/ระบบอัตโนมัติ บริหารจัดการด้านโลจิสติกส์		สนับสนุนการใช้วัตถุดิบจากในชุมชนเพิ่มขึ้น	ลดต้นทุนการผลิตตามรูปแบบ BCG Model โดยช่วยเหลือผู้ประกอบการในการนำเข้าเครื่องจักรใหม่	ลดต้นทุนในกระบวนการผลิตด้วยการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น AI
ตลาด	<ul style="list-style-type: none"> • สร้างโอกาสทางการตลาด เช่น e-Commerce แพลตฟอร์ม และสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำการขายออนไลน์ให้ MSME ที่ไม่มีความชำนาญ • เพิ่มความถี่ของกิจกรรมจับคู่ธุรกิจ (Business Matching) และนำเสนอผลงานทางธุรกิจ (Business Pitching) โดยให้ 	สร้างแนวทางในการจับคู่ธุรกิจ รวมทั้งการเปิดตลาดสินค้าในต่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> • เลือกใช้แพลตฟอร์มที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการสร้าง Content ที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละแพลตฟอร์มนั้น ควบคู่กับการทำตลาด Offline • จัด Business Matching / Pitching ให้กับผู้ประกอบการและลูกค้า 	<ul style="list-style-type: none"> • มีแพลตฟอร์มและเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ให้ผู้ประกอบการเข้าถึงข้อมูลการผลิต/วัตถุดิบ เพื่อลดต้นทุนการผลิต • matching buyer จัดหางานต่างประเทศ รวมถึงเปิดตลาดต่างประเทศใหม่ๆ เช่น EU หรือ ตะวันออกกลาง 	

ความต้องการ	ภาคกลาง (รวม กทม.)	ภาคตะวันออก	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้
ตลาด (ต่อ)	<p>เป็นไปตามความต้องการของพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เน้นผลลัพธ์ทางธุรกิจที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้มีการทำสัญญาทางธุรกิจมากขึ้น โดยติดตามประสานคู่สัญญาเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ 				
แรงงาน	<ul style="list-style-type: none"> ● พัฒนาทักษะ upskill /reskill สร้างทักษะใหม่ ๆ ให้แรงงาน ● มีแนวทางรองรับแรงงานที่ต้องถูกปลดออก เนื่องจากการใช้ระบบอัตโนมัติเพิ่มขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● ควรมีการอบรมการซ่อมบำรุงเครื่องจักรในโรงงาน ● ควรมีการอบรมแรงงานต่างด้าวสาขาก่อสร้าง 	พัฒนาองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ และเข้าร่วมกิจกรรม โครงการต่าง ๆ		
เทคโนโลยี			ชุมชนยังไม่มี การใช้เครื่องจักรหรือนาเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น AI หรือ IoT มาใช้ในกระบวนการผลิต		
มาตรฐาน	สร้างและสนับสนุนกลไกในการเข้าถึงแนวทางการพัฒนา มาตรฐานสินค้าและบริการให้ผู้ประกอบการสามารถได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าและบริการ	ควรมีการอบรมแนวทางในการจัดทำมาตรฐานต่าง ๆ	ส่งเสริมการยกระดับและรับรองมาตรฐานสากล	พัฒนามาตรฐานสินค้าและโรงงาน ให้สอดคล้องกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีมาตรฐานดังกล่าว และสามารถส่งออกสินค้าได้	

ความต้องการ	ภาคกลาง (รวม กทม.)	ภาคตะวันออก	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้
พัฒนา ผลิตภัณฑ์ และบรรจุ ภัณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมการเพิ่มทักษะการออกแบบเพื่อตอบสนองต่อผู้บริโภคในอนาคต สร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการผลิตสินค้าและผู้ประกอบการด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 	ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมการแปรรูปสินค้า โดยใช้การออกแบบผลิตภัณฑ์ช่วยในการยืดอายุผลิตภัณฑ์อาหาร	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์การใช้งาน และสร้างมูลค่า/คุณค่าที่สูงขึ้น และสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ 		
เครือข่าย ความ ร่วมมือ	<ul style="list-style-type: none"> สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ สร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่มีภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ให้เป็นพันธมิตรทางการค้า สร้างความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการประเภทต่าง ๆ ให้เกิดเชื่อมโยงทำธุรกิจร่วมกัน 		ขาดการประสานงานอย่างเป็นระบบในการสร้างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ การรวมกลุ่ม cluster หรือการสร้างระบบ Big Brothers ที่เกิดการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง	ควรมีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้เข้ามาส่งเสริมเรื่องนวัตกรรมแก่ผู้ประกอบการ	

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการ MSME ในภูมิภาคต่าง ๆ ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ใน 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) แหล่งเงิน (2) การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต และ (3) การตลาด ประเด็นความต้องการของ MSME ทั้ง 3 ด้าน รวมทั้งด้านอื่น ๆ จึงควรเป็นข้อมูลหลักสำหรับการกำหนดนโยบายและแนวทางในการช่วยเหลือและพัฒนา MSME ไทยต่อไป

1.3 ความพยายามที่ผ่านมาของรัฐบาลในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา MSME

1.3.1 นโยบาย/มาตรการในการแก้ปัญหา MSME

รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน MSME ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 หลังจากวิกฤตทางการเงิน โดยได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการแผนงาน/โครงการส่งเสริม MSME เป็นประจำทุกปี อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานดังกล่าวยังไม่ชัดเจน หลายมาตรการที่รัฐบาลยังไม่สามารถช่วยผู้ประกอบการได้ตรงเป้าหมายและตรงจุดตรงประเด็นเท่าที่ควร และอาจไม่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไป นโยบายและมาตรการสำคัญของรัฐบาลในการสนับสนุนและส่งเสริม MSME ที่ผ่านมามีดังนี้

1) **สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ** รัฐบาลให้ความช่วยเหลือ MSME ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนผ่านสถาบันการเงินต่าง ๆ ทั้งของรัฐและของเอกชน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย โดยรัฐบาลได้จัดสรรเงินทุนให้กับสถาบันการเงินเหล่านี้เพื่อปล่อยกู้ให้กับ MSME ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ให้เงินอุดหนุนแก่ MSME เพื่อใช้ในการลงทุนและพัฒนาธุรกิจ โครงการการให้สินเชื่อลูกหนี้รายย่อยและผู้ประกอบการ MSME ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ และยังมีโครงการค้ำประกันสินเชื่อของบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) เพื่อช่วยค้ำประกันสินเชื่อให้ MSME ด้วย อย่างไรก็ตามมาตรการหลายเรื่องเป็นแนวคิดที่ดี แต่ติดขัดในขั้นตอนการปฏิบัติจนทำให้เสียโอกาสในการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย เช่น โครงการยืมใช้ยิ่งได้ โครงการพักทรัพย์ พักหนี้ โครงการสินเชื่อซอฟต์โลน (Soft Loan) โดยที่ MSME เข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนเท่าที่ควร

2) **การส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยี** รัฐบาลได้ส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีแก่ MSME ผ่านสถาบันต่าง ๆ เช่น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) มหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยผ่านโครงการอบรมสัมมนาและให้ความรู้แก่ MSME เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ การตลาด การผลิต เทคโนโลยีสารสนเทศ และอื่น ๆ

3) **การส่งเสริมการค้าและการลงทุน** รัฐบาลได้ส่งเสริมการค้าและการลงทุนแก่ MSME ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (DITP) กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) โดยหน่วยงานเหล่านี้ได้จัดหาตลาดให้กับ MSME ทั้งในและต่างประเทศ และอำนวยความสะดวกในการขออนุญาตลงทุน นโยบายพัฒนาและส่งเสริมการตลาด/การตลาดออนไลน์แก่ผู้ประกอบการ MSME และมาตรการสนับสนุนให้ MSME เข้าถึงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (THAI MSME-GP) ร่วมกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

4) **การลดต้นทุนการผลิต** รัฐบาลได้มีการช่วยลดต้นทุนการผลิตแก่ MSME ผ่านมาตรการต่าง ๆ เช่น การลดภาษี การลดค่าธรรมเนียม การลดอุปสรรคทางการค้า นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้สนับสนุน MSME ในการเข้าถึงวัตถุดิบราคาถูกและคุณภาพสูงผ่านการสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เพื่อให้สามารถรวมซื้อวัตถุดิบ ทำให้ได้ราคาที่ถูกลง

5) **การส่งเสริมการสร้างและใช้นวัตกรรม** รัฐบาลได้ส่งเสริมนวัตกรรมแก่ MSME ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CEA) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) โดยหน่วยงานเหล่านี้ได้ให้ทุนวิจัยและสนับสนุน MSME ในการพัฒนานวัตกรรม

1.3.2 นโยบายการพัฒนา SME ในต่างประเทศ (Benchmark)

1) ประเทศสิงคโปร์ มีนโยบายในการพัฒนาและสนับสนุน SME 3 ประการหลัก ได้แก่

(1) การให้การช่วยเหลือทางการเงิน เช่น เงินให้เปล่า เงินกู้ แรงจูงใจทางภาษี การให้ความช่วยเหลือทางการเงินพิเศษกับภาคธุรกิจเทคโนโลยี การสร้าง Cluster ทางธุรกิจในบางภาคธุรกิจ ได้แก่ Biomedical IT เป็นต้น

(2) การส่งเสริม SME เพื่อออกไปลงทุนในต่างประเทศ โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดูแลนโยบายการส่งเสริมการส่งออกโดยเฉพาะ

(3) การส่งเสริม SME เข้าร่วม GVCs (Global Value Chain) เนื่องจากประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีขนาดตลาดค่อนข้างเล็ก จึงมุ่งเน้นการส่งออกไปต่างประเทศ โดยแบ่งนโยบายออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย **ระยะแรก**เป็นระยะในการพัฒนา ประสิทธิภาพโดยรวมของ SME **ระยะที่สอง**เป็นระยะในการสร้างสินค้าใหม่ สร้างนวัตกรรม R&D ของ SME ภายในประเทศของสิงคโปร์ **ระยะที่สาม**การสร้างความร่วมมือกับบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศ

2) **ประเทศญี่ปุ่น** แบ่งนโยบายสำหรับพัฒนาออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะการเริ่มต้นกิจการ (Start-up Phase) ระยะการเติบโต (Growth Phase) ระยะเติบโตเต็มที่ (Maturity Phase) และนโยบายสำหรับทุกระยะ (All Phase) โดยเน้นเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(1) การส่งเสริมในภาคการผลิตที่มีศักยภาพสูงในด้านเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศ โดยมีการส่งเสริมนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี มาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญาของ SME ในระดับท้องถิ่น การพัฒนาและสร้างความมั่นคงด้านทรัพยากรบุคคล สนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจหรือมีแรงบันดาลใจที่จะเป็นผู้ประกอบการ ให้มีโอกาสเก็บเกี่ยวประสบการณ์ของคนรุ่นอาวุโส โดยคำนึงถึงสัดส่วนของสังคมผู้สูงอายุในประเทศ

(2) สนับสนุนให้มีการพัฒนาธุรกิจใหม่ของวิสาหกิจขนาดย่อมทั่วประเทศ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์พร้อมพัฒนาตลาดควบคู่กัน โครงการให้ความช่วยเหลือการพัฒนา Japan Brand

(3) อำนวยความสะดวกด้านการเงินเพิ่มความหลากหลายของช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SME

(4) การฟื้นฟูความศรัทธายานฮ้อปปีงและศูนย์กลางต่าง ๆ ของเมืองใหญ่เพื่อทำให้เป็นเมืองที่กระทัดรัดและกระฉับกระฉ่ง

3) สาธารณรัฐเกาหลี เป็นประเทศหนึ่งที่สามารถขยายตัวธุรกิจ SME ติดต่อกันได้ในหลายปี โดยได้กำหนดมาตรการส่งเสริม SME ดังนี้ คือ

(1) การฟื้นฟูและบ่มเพาะกิจการตั้งใหม่รวมทั้งส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการ ในรูปแบบของศูนย์บ่มเพาะธุรกิจและการฝึกอบรมที่จำลองบรรยากาศทางธุรกิจ ด้วยการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บ่มเพาะธุรกิจใหม่ตามมหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ ทั่วประเทศ และจัดหาเงินทุนให้แก่ผู้ก่อตั้งธุรกิจผ่านกองทุนร่วมลงทุนและกองทุนเพื่อผู้ก่อตั้งธุรกิจใหม่ โดยเน้นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ

(2) จัดหาบริการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพสำหรับ SME ที่ทำธุรกิจที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม รวมทั้งมีบริการค้ำประกันสินเชื่อ

(3) สร้างศักยภาพด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและเทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างประโยชน์เชิงพาณิชย์

(4) ให้บริการแก่วิสาหกิจ Micro และตลาดแบบดั้งเดิม เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ Micro โดยตรง โดยปรับปรุงฮ้อปปีงให้ทันสมัย และให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงร้านค้าให้ดูสะอาดและทันสมัย ให้การช่วยเหลือตลาดแบบดั้งเดิมผ่านโครงการส่งเสริมการขายผ่านทางฮ้อปปีงมอลล์ ออนไลน์ และจัดทำระบบสารสนเทศเชิงลึกทางการพาณิชย์ สำหรับการก่อตั้งธุรกิจและการบริหารจัดการของ SME

1.3.3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ/ล้มเหลว ของนโยบาย/มาตรการ MSME

รัฐบาลได้มีนโยบาย แนวทาง และมาตรการเพื่อช่วยเหลือพัฒนา MSME มากมายหลายมิติ แต่จากผลที่เกิดขึ้น เห็นได้ว่ายังไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ MSME ได้อย่างแท้จริง ซึ่งอาจเป็นเพราะหลายปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการนโยบายเพื่อพัฒนา MSME ไทย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา MSME มีจำนวนมาก เฉพาะในส่วนกลางมีหน่วยงานด้าน MSME รวมแล้วมากกว่า 20 หน่วยงาน มากกว่า 10 กระทรวง การทำงานมีลักษณะต่างคนต่างทำ ดังนั้น หากจะดำเนินนโยบายการพัฒนา MSME ในด้านต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีระบบและกระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีบูรณาการและทุกหน่วยงานมีทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน

2) การจัดสรรงบประมาณด้าน MSME ที่มีเอกภาพ ในช่วงที่ผ่านมา จนกระทั่งถึงปี 2565 รัฐบาลได้มีงบประมาณบูรณาการด้านการพัฒนา MSME อยู่ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์การพัฒนา

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) เป็นหน่วยงานเจ้าภาพ อย่างไรก็ตาม งบประมาณในการพัฒนา MSME ยังแฝงอยู่ในงบประมาณบูรณาการด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น งบประมาณบูรณาการด้านอุตสาหกรรมศักยภาพ และยังคงกระจายอยู่ในแผนงาน/โครงการปกติของหลายหน่วยงาน ทำให้การใช้จ่ายงบประมาณไม่เป็นเอกภาพ

3) การวัดผลนโยบายการพัฒนา MSME ที่มีประสิทธิภาพและสะท้อนความสำเร็จอย่างแท้จริง ปัจจุบันการวัดผลสัมฤทธิ์ของนโยบายและมาตรการพัฒนา MSME ยังเน้นที่การวัดเชิงผลผลิต เช่น จำนวน MSME ที่ได้รับการพัฒนาความรู้ จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพ แต่ยังขาดการติดตามประเมินผลที่สามารถสะท้อนความสำเร็จของการพัฒนา MSME ไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด ที่สามารถประเมินระดับผลลัพธ์ของการพัฒนา MSME ในมิติต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน เพื่อที่จะนำไปสู่การจัดระบบการบริหารนโยบายพัฒนา MSME ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

1.4 สรุปปัญหาและความพยายามในอดีต (Chapter Summary)

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ MSME มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอันมาก เนื่องจากมีจำนวนวิสาหกิจถึงร้อยละ 99.54 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดของประเทศ แต่ MSME ยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจไทยเพียงร้อยละ 35.16 ของ GDP ประเทศในปี 2566 เท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่า MSME ยังมีความสามารถในการแข่งขันไม่ดีนัก โดยปัจจุบัน MSME ไทยยังเผชิญปัญหาหลายด้านที่สำคัญคือ ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรทางการเงิน ความสามารถด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความสามารถในการเข้าถึงตลาดโดยเฉพาะตลาดสินค้ามูลค่าเพิ่มสูงที่ต้องมีมาตรฐานและคุณภาพที่สูง รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการทางธุรกิจ นอกจากนี้ MSME จำนวนมาราวร้อยละ 50 ยังเป็นธุรกิจนอกระบบ ซึ่งทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐได้อย่างเต็มที่

รัฐบาลที่ผ่านมามีความพยายามในการแก้ไขปัญหา MSME ผ่านนโยบาย มาตรการ แผนงาน/โครงการที่หลากหลายของหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้งบประมาณการพัฒนา MSME กระจุกกระจาย และการพัฒนาไม่เป็นเอกภาพในทิศทางเดียวกัน ซึ่งรัฐบาลได้มีความพยายามในการบูรณาการการพัฒนา MSME ทั้งในด้านแผนงาน/โครงการและงบประมาณ โดยกำหนดการจัดทำงบประมาณประจำปีเป็นแบบงบประมาณบูรณาการ โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นเจ้าภาพ ซึ่งทำให้การพัฒนา MSME ไทยมีทิศทางเดียวกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีงบประมาณอีกหลายส่วนกระจายไปตามโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้การบูรณาการการพัฒนา MSME ยังไม่สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในระยะต่อไปนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบูรณาการการบริหารนโยบายการพัฒนา MSME ของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศในอนาคต

2.1 ทิศทางในอนาคตของปัญหา

ท่ามกลางบริบทของโลกยุคใหม่ที่มีพลวัตเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดการณ์ได้ยาก ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สำหรับภาคเศรษฐกิจผู้ประกอบการทุกระดับต้องปรับตัวและเรียนรู้ ทั้งองค์ความรู้ และทักษะสมัยใหม่ในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะทักษะดิจิทัล รวมทั้งให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เหมาะสม การสร้างเครือข่ายธุรกิจเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและต่อยอดธุรกิจให้เติบโตต่อไป ภาครัฐในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการเติบโตของภาคธุรกิจจำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน เพื่อให้สามารถให้การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการ MSME ที่มีอุปสรรคด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและช่องทางตลาดใหม่ ๆ ตลอดจนข้อจำกัดด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มต้นธุรกิจและการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความพร้อมให้ผู้ประกอบการ MSME เป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีความพร้อมและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ชาญฉลาด

ฉากทัศน์ (Scenario) ของ MSME ไทยในอนาคต

MSME ในอนาคตจะทวีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยมากขึ้น เมื่อคาดการณ์ฉากทัศน์ (Scenario) การเติบโตของ MSME ไทย โดยประมาณการมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย จากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และคาดการณ์การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของประเทศจากข้อมูล ณ ราคาตลาด (Current Market Price) โดยใช้ค่าเป้าหมายตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่กำหนดเป้าหมายให้สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของ MSME ต่อ GDP ประเทศเท่ากับ ร้อยละ 60 ในปี 2580 ผลการประมาณการแสดงให้เห็นฉากทัศน์ 3 รูปแบบ คือ

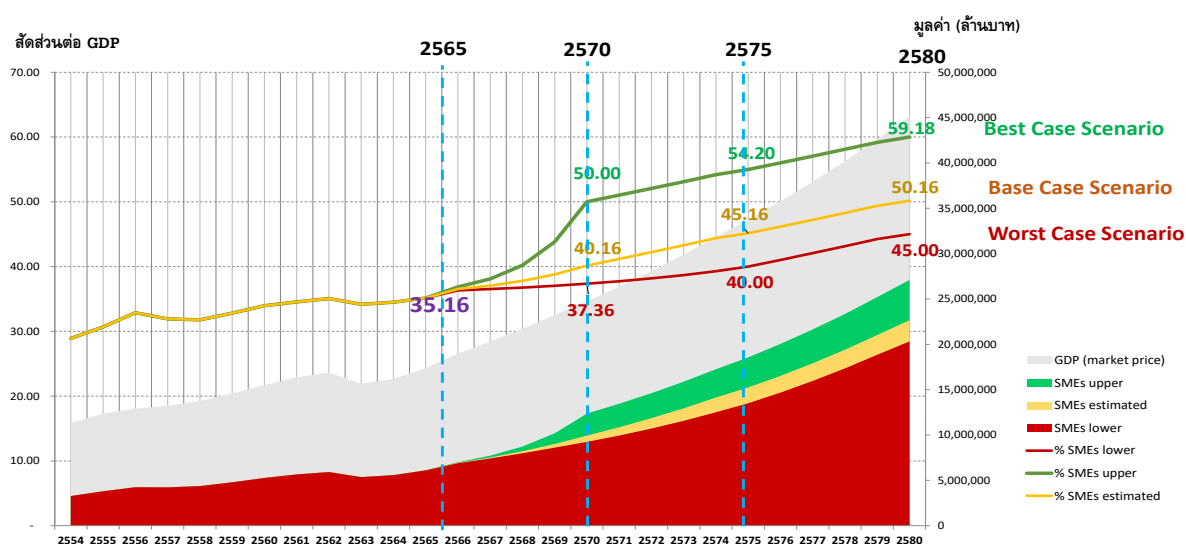
1) **ฉากทัศน์กรณีฐาน (Estimated Base Case)** เป็นการประมาณการต่อเนื่องจากสภาพการณ์ในปัจจุบัน ที่เป็นช่วงหลังจากเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ทำให้การเติบโตของ MSME ถดถอยลงไป และขณะนี้อยู่ในช่วงฟื้นตัว พบว่า ในอีก 10 ปีข้างหน้า (ปี 2575) สัดส่วน GDP ของ MSME ต่อ GDP รวมของประเทศจะเท่ากับร้อยละ 45.16 และในปี 2580 จะมีสัดส่วนร้อยละ 50.16 ซึ่งไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 60 (แสดงตามเส้นสีเหลืองในภาพที่ 7)

2) **ฉากทัศน์กรณีดี (Best Case)** เป็นการประมาณการในสถานการณ์ก่อนที่จะเกิดวิกฤตโควิด 19 ในช่วงที่จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ จึงได้กำหนดเป้าหมายให้สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของ MSME ต่อ GDP ประเทศ เท่ากับร้อยละ 60 ในปี 2580 ในกรณีนี้ คาดว่าในปี 2575 สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของ MSME ต่อ GDP

ประเทศ จะเพิ่มเป็นร้อยละ 54.20 และคาดว่าในปี 2580 สัดส่วนดังกล่าวจะอยู่ที่ร้อยละ 59.18 ใกล้เคียงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทตามยุทธศาสตร์ชาติ (แสดงตามเส้นสีเขียวในภาพที่ 7)

3) **ฉกทศน์กรณีแย้ (Worst Case)** เป็นการประมาณการในสถานการณ์ที่อาจเกิดวิกฤตอื่น หรือมีปัจจัยที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อทำให้การเติบโตของ MSME ไม่สามารถเป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ และยังทำให้เกิดการถดถอยมากกว่าปกติด้วย ในกรณีนี้ คาดว่าสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของ MSME ต่อ GDP ประเทศ จะเพิ่มเป็นร้อยละ 40 ในปี 2575 และร้อยละ 45 ในปี 2580 ตามลำดับ (แสดงตามเส้นสีแดงในภาพที่ 7)

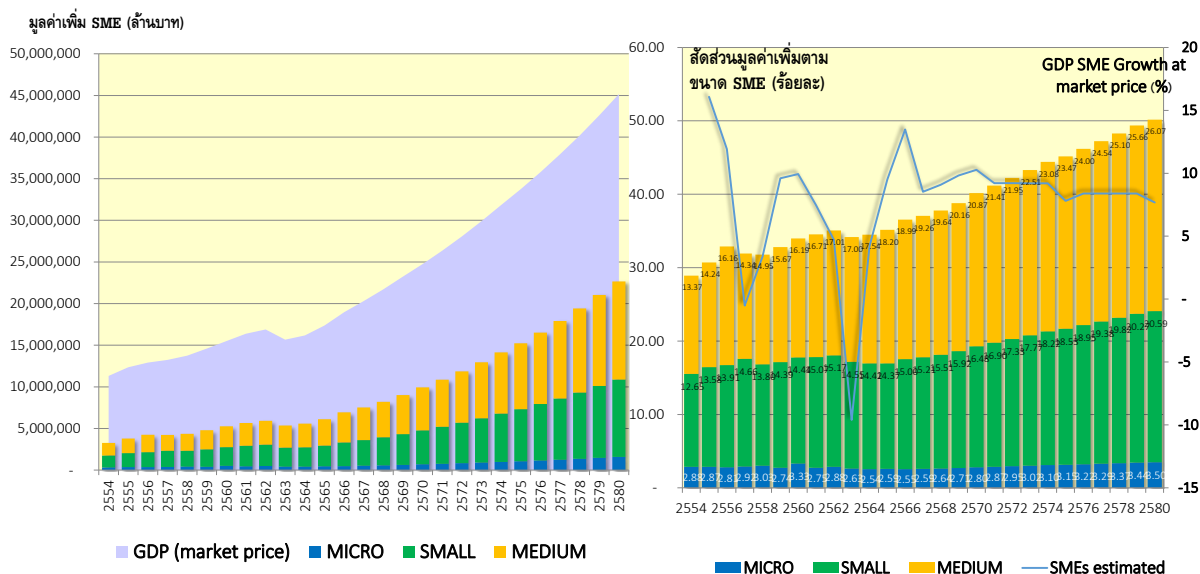
ภาพที่ 7 ประมาณการ GDP ของ MSME ต่อ GDP ประเทศ

ที่มา : ประมวลโดยผู้ศึกษา จากข้อมูลของ สสว.

เมื่อพิจารณามูลค่าเพิ่มของ MSME แยกตามประเภทของ MSME โดยพิจารณาในฉากทัศน์ฐาน (base case) จะพบว่า วิสาหกิจขนาดกลางจะมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มต่อ GDP ได้สูงที่สุดที่ร้อยละ 26.07 รองลงมาคือวิสาหกิจขนาดย่อม มีสัดส่วนที่ร้อยละ 20.59 ส่วนวิสาหกิจรายย่อย (Micro) สร้างมูลค่าเพิ่มต่อ GDP ได้ในสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.5 (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของ MSME ต่อ GDP ประเทศ แยกตามขนาดของ MSME (กรณีฐาน)

ที่มา : ประมวลโดยผู้ศึกษา จากข้อมูลของ สสว.

2.2 Potential Demand ในการแก้ปัญหาในอนาคต

2.2.1 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลก

แนวโน้มหรือทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม สถานการณ์สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนชั่วอำนาจ การพัฒนาเทคโนโลยี ความผันผวนทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาพื้นที่เมืองและชนบท เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ MSME ไทยในอนาคต ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วแต่อาจรุนแรงขึ้นที่ส่งผลกระทบต่อ MSME ไทย โดยหากมีการพิจารณาโดยรอบคอบจะทำให้สามารถเล็งเห็นแนวทางพัฒนาผู้ประกอบการ MSME ให้พร้อมรับมือกับแนวโน้มสถานการณ์ในอนาคตได้

ภาพที่ 9 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในอีก 10 ปีข้างหน้า ที่คาดว่าจะจะเป็นปัญหาของ MSME ไทย

ที่มา <https://www.tbbank.com/th/sme/general-business/business-management/future-trend-sme>

จากภาพที่ 9 แสดงให้เห็นทิศทางการเปลี่ยนแปลงในอีก 10 ปีข้างหน้า ที่คาดว่าจะจะเป็นทั้งปัญหาหรือประเด็นสำหรับการพัฒนาผู้ประกอบการ MSME ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว ในปี 2566 ส่งผลทำให้ในอนาคตประเทศไทยจะมีประชากรวัยทารกและวัยทำงานน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานทุกกลุ่ม ทั้งแรงงานไร้ทักษะ (Unskilled) แรงงานมีทักษะ (Skilled) และแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญ (Expert) และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ (Specialist) และจะส่งผลต่อเนื่องต่อความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ และเศรษฐกิจไทย

2) การตื่นตัวด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคมีแนวโน้มให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และภาวะโลกร้อนมากขึ้น การตื่นตัวนี้จะส่งผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ โดยเป็นโอกาสสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ BCG ครอบคลุม Bio-Economy Circular Economy และ Green Economy

3) ความขัดแย้งของมหาอำนาจในโลกฝั่งตะวันตกและตะวันออก ส่งผลต่อการค้าและการลงทุนในประเทศไทย โดยประเทศมหาอำนาจจะมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อกีดกันทางการค้าสินค้าของประเทศมหาอำนาจต่างขั้ว

4) การพัฒนาเทคโนโลยีก้าวหน้า (Advanced Technology) และเทคโนโลยีพลิกโฉม (Disruptive Technology) เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ และ Internet of Things (IoT)

ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างพลิกโฉม ธุรกิจต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการทางธุรกิจเพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจอย่างยั่งยืน

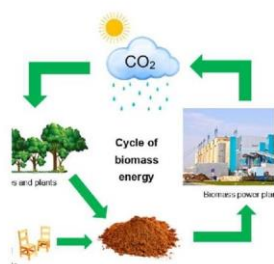
5) **การพัฒนาพื้นที่เมืองและชนบท** การขยายตัวของการเติบโตของเมืองส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในเมืองเพิ่มมากขึ้น และอาจกระทบต่อความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาระหว่างเมืองและชนบท

2.2.2 BCG Model โอกาสของ MSME ไทย

จากแนวโน้มของบริบทต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นและจะกระทบต่อ MSME ไทย พบว่าหลายแนวโน้มอาจเป็นโอกาสสำหรับ MSME ในการดำเนินธุรกิจให้แข่งขันได้ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ การตื่นตัวเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดกระแสรักษ์โลกรักษ์สิ่งแวดล้อม (Green) ที่สังคมให้ความสำคัญกับการผลิตและการบริโภคสีเขียว (Green Production และ Green Consumption) มากขึ้น และรัฐบาลก็มีนโยบายส่งเสริมเรื่องการผลิตและบริโภคสินค้าสีเขียว ภายใต้แนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) ซึ่งเป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน MSME ไทยจึงควรใช้โอกาสนี้ในการสร้างการเติบโตของธุรกิจในอนาคต

การพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) เป็นหลักคิดที่พัฒนามาจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ (UN) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการลดผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) **ประกอบด้วย 3** แนวทางการพัฒนา ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

ภาพที่ 10 BCG Model

Bioeconomy

ใช้ทรัพยากรทางชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและมีการนำไปใช้ในประเภทสินค้าและบริการ

Circular Economy

มีการวางแผนการผลิตและจัดหารัดกุดบให้มีคามยั่งยืนและมีการนำไปใช้ซ้ำ

Green Economy

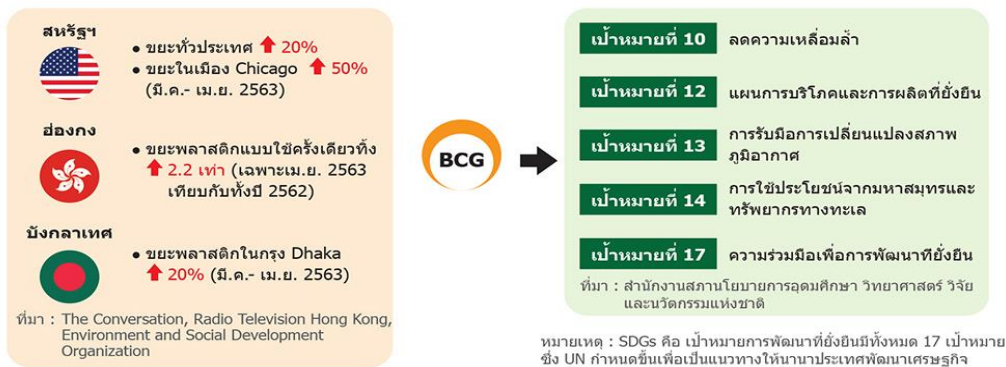
ใช้วิธีการผลิตที่ไม่ทำลายภูมิปัญญาและสิ่งแวดล้อม โดยใช้แรงงานและการใช้งานเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ที่มา: <https://inno.co.th/bcg>

การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยโมเดล BCG มีการใช้ในหลายประเทศ ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น สหรัฐอเมริกา ฮังการี บังคลาเทศ ฯลฯ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal : SDG)

ภาพที่ 11 การพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ในประเทศต่างๆ

ประเทศต่างๆ เริ่มต้นในการพัฒนาตาม BCG Model เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของ SDG

ที่มา : ธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออก (EXIM Bank)

การพัฒนาตามโมเดล BCG ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจมากมายให้กับประเทศ โดย World Economic Forum ได้คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Economy) จะมีมูลค่าตลาดขยายตัวปีละร้อยละ 14 ไปจนถึงปี 2568 ส่วนเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) นั้น World Business Council for Sustainable Development คาดการณ์ว่าจะมีมูลค่าเพิ่มขยายตัวเพิ่มปีละ 4-5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2573 นอกจากนี้ จากการคาดการณ์ของ The Global Commission on the Economy and Climate เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) จะสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้นปีละประมาณ 2.6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2573

ภาพที่ 12 โอกาสการเติบโตของเศรษฐกิจ BCG

ที่มา : ธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออก (EXIM Bank)

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจบนความยั่งยืนตามโมเดลการพัฒนาแบบ BCG เป็นโอกาสอันมหาศาลต่อผู้ประกอบการ MSME ไทย โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro Enterprise) และวิสาหกิจขนาดย่อม (Small Enterprise) ที่มีจำนวนมากในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ และส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร ดังนั้น การศึกษานี้จึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนา MSME โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro) ที่เป็นฐานรากของเศรษฐกิจไทย ด้วยการส่งเสริมการผลิตสินค้าและบริการตามแนวทางของโมเดล BCG ซึ่งจะทำให้ MSME ได้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ผสมผสานภูมิปัญญาและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการพัฒนาธุรกิจของตนให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และสร้างรากฐานสู่การพัฒนาสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งต่อไป

2.2.3 การพัฒนา MSME ไทย ด้วย BCG Model

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทาง BCG เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เป็นทางรอดของ MSME ไทย โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้เสนอเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจตามโมเดล BCG ให้เป็นวาระแห่งชาติเมื่อปี 2564 และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว ในการดำเนินการตามโมเดล BCG ผู้ประกอบการต้องประกอบธุรกิจที่ประณีต และมีประสิทธิภาพตามหลัก BSG (Environment-Social-Governance) กล่าวคือ โมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นธุรกิจที่ไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างผลลัพธ์ที่ดีให้สังคม เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศควบคู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน อีกทั้งจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าของโลก (Global Value Chain) ด้วย

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้เสนอแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564–2570 โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1. การอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพและวัฒนธรรม 2. การสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value creation) ให้กับทรัพยากรชีวภาพและวัฒนธรรม 3. การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ซึ่งเน้นการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ไปบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์เพื่อความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ อันเป็นทุนพื้นฐานต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโต รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการมองว่า “Nature as Resource” เป็น “Nature as Source”

2. การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยใช้ศักยภาพและความเข้มแข็งของพื้นที่มาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูงขึ้นด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

3. การยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เน้นการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มายกระดับประสิทธิภาพการผลิต ลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตให้เป็นศูนย์ การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ หรือการนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการยกระดับผลิตผลผลิตภัณฑ์หรือบริการด้วยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้น

4. การเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก เน้นการเข้าถึงโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงของบริษัทโลกที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วเพื่อสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตด้วยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปเพิ่มศักยภาพของชุมชน ผู้ประกอบการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด รวมถึงสร้างการเติบโตอย่างมีคุณภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

จากยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น หากผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนำหลักโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจ โดยให้ความสำคัญในการใช้วัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์เชิงบวกของธุรกิจและสร้างความภักดีต่อสินค้า (Brand Royalty) การเพิ่มการหมุนเวียน รีไซเคิล อัปไซเคิลวัสดุและทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและยังเป็นโอกาสในการเกิดธุรกิจที่เป็นแหล่งรายได้ใหม่ เช่น การให้บริการซ่อมแซม ตกแต่งใหม่ หรือผลิตใหม่ ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ประกอบกับการพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยี และนำความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการผลิตและต่อยอดจุดแข็งด้านความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมของประเทศ เพื่อสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Production Differentiation) การสร้างความตระหนักและทำให้ลูกค้าเห็นคุณค่าในผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มาจากโมเดลเศรษฐกิจ BCG และมุ่งเน้นความต้องการของตลาดและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ก็จะเป็นการยกระดับธุรกิจและประสิทธิภาพการผลิต (Productivity) สู่ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าสูง (High-Value Added Product) สามารถสร้างโอกาสการเติบโตให้กับ MSME อันจะส่งผลต่อการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศบนฐานการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Growth) เกิดการกระจายรายได้ให้กับชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างยั่งยืน หรือเรียกว่าเป็นการเติบโตที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive Growth)

2.2.4 ประสพการณ์ของ MSME ไทยที่ประกอบธุรกิจตามแนวทาง BCG

หน่วยงานภาครัฐและภาคการศึกษาที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมให้ MSME ใช้แนวคิด BCG ในการพัฒนาสินค้าในหลากหลายรูปแบบ โดยสถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญเรื่อง BCG มากและมีการส่งเสริม MSME ให้พัฒนาตามแนวคิด BCG คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดย **ดร.สิงห์ อินทรชูโต** ซึ่งเป็นอาจารย์ด้านสถาปัตยกรรม ได้ริเริ่มการใช้วัสดุเหลือใช้ในงานก่อสร้างที่มีปริมาณมากมายมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบที่ทันสมัย น่าสนใจ จนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือใช้มากมาย โดยในการผลิตสินค้าจากวัสดุเหลือใช้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จะมีการทำงานร่วมกับเจ้าของโครงการซึ่งส่วนใหญ่เป็น MSME เพื่อนำสินค้าไปขายสร้างรายได้ให้กับธุรกิจ สำหรับเจ้าของโครงการที่เป็นหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานไม่แสวงหากำไรก็จะสามารถนำประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้นั้นเพื่อไปสร้างประโยชน์ด้านอื่นได้ด้วย

ต่อมา ดร. สิงห์ ได้ตั้งบริษัท โอซิส จำกัด (Osisu) ขึ้นเมื่อราว 16 ปีก่อน เป็นบริษัทออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่นำมาสร้างมูลค่าใหม่ ถือได้ว่าบริษัทโอซิส เป็น SME ที่ดำเนินธุรกิจตามแนวทาง BCG มาโดยตลอด จนต่อมาได้รับการสนับสนุนจาก ITAP¹ (Innovation and Technology Assistance Program) หรือโปรแกรมสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

คณะผู้ศึกษาได้มีโอกาสสัมภาษณ์ ดร. สิงห์ ผ่านระบบ Zoom เมื่อวันอาทิตย์ที่ 16 กรกฎาคม 2566 พบว่า กระบวนการที่ ดร. สิงห์ ใช้เป็นหลัก คือ การรีไซเคิลวัสดุเหลือใช้ หรือเรียกว่า Upcycling ซึ่ง ดร. สิงห์ ให้ความเห็นว่าธุรกิจที่ใช้กระบวนการ Upcycling วัสดุเหลือใช้ในประเทศไทยยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ที่สำคัญได้แก่

1) กระบวนการ Upcycling ต้องมีการทำวิจัยและพัฒนา (R&D) ก่อนจะนำมาออกแบบและผลิตเป็นสินค้า ซึ่ง MSME ส่วนใหญ่ไม่มีเงินในการลงทุนทำการวิจัยและพัฒนา และหลายรายที่สนใจจะทำ Upcycling อยากได้ผลิตภัณฑ์ใหม่โดยเร็ว แต่ไม่อยากเสียเวลาและเสียเงินในการทำวิจัยและพัฒนา ก่อน แต่ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานให้เงินอุดหนุน MSME ในการทำวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรีไซเคิลมากขึ้น เช่น สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA)

2) ผู้ประกอบการ MSME มีทุนน้อย ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนหรือสายป่านในธุรกิจไม่มาก แต่ในช่วงที่เศรษฐกิจไม่ดี ลูกค้าไม่มีกำลังซื้อ ซึ่งหากผู้ประกอบการไม่มีช่องทางตลาดที่กว้าง และหลากหลาย ก็อาจประสบปัญหาในการขายและส่งผลทำให้มีรายได้ลดลงได้

3) กฎระเบียบต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อเรื่องการพัฒนา Upcycling เช่น ในอดีตกฎหมาย อย. ไม่อนุญาตให้นำ PET (Polyethylene Terephthalate) มาทำเป็นภาชนะบรรจุอาหาร ทั้งที่ในขณะนั้นทั่วโลกไม่มีข้อจำกัดนี้แล้ว แต่ในปัจจุบันกฎหมายได้อนุญาตแล้ว แต่สำหรับวัสดุอื่น ๆ ได้แก่ PP HDPE LLDPE เป็นต้น ยังไม่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้ ปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจรีไซเคิลหลายฉบับเกินไป จนเป็นข้อจำกัดต่อกิจกรรมการผลิตสินค้าจากวัสดุเหลือใช้ และการตั้งโรงงานรีไซเคิลขยะก็ทำได้ค่อนข้างยาก

การนำกระบวนการ Upcycling หรือแนวคิด Circular Economy มาใช้ในการประกอบธุรกิจ เป็นโอกาสของ MSME ไทยอย่างมหาศาล เพราะกระแสตื่นตัวรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกระแสที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก โดยในระดับนานาชาติได้มีการทำความตกลงความร่วมมือในการลดก๊าซเรือนกระจก ภายใต้กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จึงทำให้หลายประเทศให้ความสำคัญ

¹ ภารกิจหลักของ ITAP คือ การสร้างกลไกเชื่อมโยงผู้ให้บริการเทคโนโลยี (Technology Service Providers) เข้ากับผู้ใช้งานเทคโนโลยี (Technology Users) เราจึงจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคช่วยเหลือผู้ประกอบการด้านการวิจัยและพัฒนา เข้าไปให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาถึงในโรงงาน พร้อมทั้งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยี ของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิด BCG โดยประเทศต่าง ๆ ได้มีมาตรการส่งเสริมเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น Circular Biology Net Zero ในยุโรปมี Carbon Tax แต่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการนี้ ดังนั้น MSME ไทยรวมทั้งภาครัฐไทยต้องมองให้กว้างระดับโลก เพื่อแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ โดยเฉพาะโอกาสทางการตลาด ที่จะทำให้ MSME สามารถส่งออกสินค้าไปในตลาดต่างประเทศได้

2.3 สรุปการคาดการณ์ทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต (Chapter Summary)

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนของบริบทต่าง ๆ ในโลก ทั้งด้านโครงสร้างประชากร ด้านเทคโนโลยีพลิกโฉม กระแสการตื่นตัวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งของมหาอำนาจโลก การเติบโตของพื้นที่และเมือง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยและต่อผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะ MSME ซึ่งยังไม่เข้มแข็งก็จะได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่าธุรกิจรายใหญ่ และอาจเกิดเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงต่อ MSME ได้ โดยความเป็นไปได้ของปัญหาดังกล่าว เช่น ความพร้อมในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของธุรกิจ และปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าและบริการ การแสวงหาโอกาสทางการตลาดใหม่ ๆ จากแนวโน้มบริบทโลก โดยเฉพาะตลาดสินค้าสีเขียว (Green Product) หรือสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ รัฐบาลจะต้องมีการกำหนดนโยบายหรือมาตรการเพื่อส่งเสริมและพัฒนา MSME ให้มีความรู้และทักษะพร้อมสำหรับการปรับตัวรองรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของบริบทต่าง ๆ ดังกล่าว โดยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นการผลิตและบริการบนฐานการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยต้องคำนึงถึงความยั่งยืนและการกระจายโอกาสทางสังคมให้การ MSME ซึ่งเป็นฐานรากของเศรษฐกิจ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาก้าวไปข้างหน้าได้อย่างยั่งยืนและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive Growth) และส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยที่ดีขึ้น

3. แนวทางแก้ปัญหา และ/หรือ การพัฒนา

3.1 สรุปการเชื่อมโยงผลวิเคราะห์อดีตถึงปัจจุบัน และทิศทางของปัญหา

3.1.1 วิเคราะห์ปัญหา/แนวโน้มปัญหา

จากข้อมูลสภาพปัญหาและทิศทางในอนาคตของ MSME ที่นำเสนอในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 เห็นได้ว่าแม้ประเทศไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 99.54 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดของประเทศ แต่เมื่อพิจารณาจากข้อมูลด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจประเทศพบว่า MSME ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจได้เท่าที่ควร คือ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 35.16 ของ GDP ประเทศในปี 2566 เท่านั้น ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึงเห็นว่าเป็นโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพ MSME ของประเทศไทย ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก เพื่อให้สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้มากยิ่งขึ้นในอนาคต อันจะเป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้เข้มแข็งด้วย และนำไปสู่การกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับความเป็นอยู่ของประชากรได้ในอนาคต

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในมิติต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร ประเทศไทย ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้ประชากรวัยทำงานน้อยลง การตื่นตัวด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้บริโภคหันมาสนใจผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยอย่างมาก ดังนั้น MSME จึงต้องเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทต่าง ๆ เหล่านี้ โดย MSME ต้องมีการปรับตัวและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจ เช่น การปรับรูปแบบการทำตลาดสินค้าและบริการ จากการขายสินค้าหน้าร้านเปลี่ยนเป็นการเน้นขายสินค้าโดยการทำการตลาดออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม ลดต้นทุน รวมถึงปรับกระบวนการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด -19 (COVID-19) ทำให้ MSME ได้รับผลกระทบและต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล ใน 3 เรื่องหลัก ได้แก่ (1) การเข้าถึงแหล่งเงินทุน (2) การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต และ (3) ช่องทางการตลาด

ที่ผ่านมารัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน MSME ในหลายด้าน อย่างไรก็ตาม มาตรการหรือโครงการภาครัฐหลายเรื่องยังไม่สามารถช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้ประกอบการได้ตรงกลุ่มเป้าหมายเท่าที่ควร และ MSME บางรายเข้าไม่ถึงโครงการความช่วยเหลือจากรัฐ ในขณะที่บางรายสามารถได้รับความช่วยเหลือจากแทบทุกโครงการของหลาย ๆ หน่วยงาน ดังนั้น จึงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้ความช่วยเหลือ MSME ให้มีบูรณาการมากขึ้น เพื่อให้ MSME สามารถเข้าถึงมาตรการและโครงการความช่วยเหลือของภาครัฐได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ รัฐโดยรัฐบาลควรส่งเสริมให้ MSME ใช้โอกาสจากกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลก ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมาดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากสิ่งของเหลือใช้นำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม (Recycle) ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของ MSME ไทย และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของ MSME ในชุมชนด้วย

3.1.2 การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อนของ MSME ไทย (SWOT Analysis)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อนของ MSME ไทย (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
1) มีความคล่องตัวและปรับตัวตามสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว 2) มีทักษะฝีมือและศิลปะที่ดี	1) ขาดความตื่นตัวทางด้านความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม 2) ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรทางด้านบุคลากรที่มีแนวโน้มลดตัวหรือหดตัวอย่างต่อเนื่อง 3) ขาดการบริหารธุรกิจอย่างเป็นระบบและไม่เป็นมืออาชีพเพียงพอ 4) ขาดการให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
โอกาส (Opportunities)	ภัยคุกคาม (Threats)
1) การเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ 2) การค้าเสรี Free Trade Agreement หรือ (FTA) 3) ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ 4) ภาครัฐให้ความสำคัญกับ SME มากขึ้น	1) ผลกระทบจากสถานการณ์โลกและภายในประเทศ 2) ข้อกีดกันทางการค้าของตลาดต่างประเทศ 3) ความสามารถทางการแข่งขันที่ลดลงที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงในหลากหลายปัจจัย 4) การลดตัวลงของสัดส่วนประชากรที่มีการจ้างงานและประชากรวัยเกษียณ

3.2 เป้าหมายหลักที่ต้องบรรลุภายใน 4-5 ปี

จากบทบาทของ MSME ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย คณะผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรมุ่งเน้นการพัฒนาวิสาหกิจรายย่อย (Micro) และวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากอยู่กระจายในทุกพื้นที่ในประเทศไทย และเป็นธุรกิจที่ส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่นั้น ดังนั้น จึงได้กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ต้องการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ ในช่วง 4-5 ปีต่อไป ดังนี้

3.2.1 เป้าหมายและตัวชี้วัด

เป้าหมายหลักที่คณะผู้ศึกษากำหนดเพื่อผลักดันให้บรรลุผลภายใน 4-5 ปี คือ การยกระดับศักยภาพของวิสาหกิจรายย่อย (Micro) และวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) ให้สูงขึ้น ซึ่งกลุ่มนี้เป็นฐานรากของระบบเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม โดยมีการพัฒนาแบบบูรณาการด้วย BCG Model เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ดังนี้

- 1) การพัฒนา “วิสาหกิจรายย่อย (Micro)” ให้สามารถยกระดับเป็น “วิสาหกิจขนาดย่อม (Small)” ได้จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนวิสาหกิจรายย่อย (Micro) ทั้งหมด
- 2) การพัฒนา “วิสาหกิจขนาดย่อม (Small)” ให้สามารถยกระดับเป็น “วิสาหกิจขนาดกลาง (Medium)” ได้จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) ทั้งหมด
- 3) เกิดวิสาหกิจรายย่อย (Micro) รายใหม่ที่เข้าระบบ (จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือจดทะเบียนการค้า) เพิ่มขึ้น จำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 ราย

3.2.3 ความสอดคล้องของเป้าหมายที่กำหนดกับแผนต่าง ๆ

1) ความสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 8 ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ (พ.ศ. 2561–2580) ที่กำหนดเป้าหมาย คือ “ผู้ประกอบการในทุกระดับเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น”

2) ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ตามหมุดหมายที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ โดยหมุดหมายนี้ได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญได้แก่ (1) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตและแข่งขันได้ (2) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีศักยภาพสูงในการดำเนินธุรกิจ สามารถยกระดับและปรับตัวเข้าสู่การแข่งขันใหม่ และ (3) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงและได้รับการส่งเสริมอย่างมีประสิทธิภาพจากภาครัฐ

3) ความสอดคล้องกับแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566–2570) ของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จัดเป็นแผนระดับ 3 ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายให้ “SME มีบทบาททางเศรษฐกิจ ที่เข้มแข็งมากขึ้นในทุกระดับ สามารถสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ และมีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้”

4) ความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้ “เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม”

3.3 เป้าหมายรองเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลัก

ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหลักนั้น จำเป็นจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายรองในมิติต่าง ๆ ดังนี้ คือ

3.3.1 เป้าหมายรองด้านเศรษฐกิจ มุ่งพัฒนาวิสาหกิจรายย่อย และวิสาหกิจขนาดย่อมที่เป็นต้นแบบในการยกระดับรายได้ต่อปีให้สูงขึ้น ด้วยการนำ BCG มาปรับใช้ โดยกำหนดเป้าหมายให้ “ผู้ประกอบการวิสาหกิจรายย่อยและขนาดย่อม รวมทั้งผู้ประกอบการโอท็อปกลุ่มอาหารและกลุ่มเครื่องดื่ม² ที่เข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ที่ได้รับการพัฒนาด้านกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านการตลาด จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนวิสาหกิจที่เข้าร่วมโครงการ สามารถสร้างรายได้ต่อปีเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20”

3.3.2 เป้าหมายรองด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของ MSME กลุ่มเป้าหมายและกระจายความเจริญสู่ชุมชนโดยรอบ กล่าวคือ “มีการพัฒนา MSME ด้วยการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนต้นแบบอย่างน้อย 1 ชุมชนที่สร้างการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปพร้อมกับการสร้างความร่วมมือพัฒนาชุมชนในทุกด้าน” ตัวอย่างเช่น ชุมชนตลาดน้อยที่คณะผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา MSME โดยชุมชนตลาดน้อยเริ่มจากการพัฒนาชุมชนเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา ด้วยแนวทางการสร้างสรรค์บนพื้นฐานของวิถีชีวิตของคนจีนในชุมชน นำมาพัฒนาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวในชุมชน และทำให้เกิดธุรกิจขนาดย่อม และขนาดย่อมมากมาย และเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งเกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจปั่นจักรยานชมเมือง เป็นต้น เกิดการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ของชุมชนให้สะอาดและเป็นระเบียบ โดยยังคงอัตลักษณ์พื้นถิ่นทั้งในด้านบ้านเรือน ศาลเจ้าจีน วัฒนธรรมจีน อาชีพดั้งเดิม (ขายอะไหล่เก่า ขายอาหารจีน) ทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการพัฒนาช่วยกันเฝ้าระวังอาชญากรรมในชุมชนที่ในอดีตเป็นแหล่งซ่องสุมของการพนันและยาเสพติด เพื่อให้เป็นชุมชนที่ปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดให้มีแหล่งเรียนรู้และแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและทำกิจกรรมในชุมชน และยังมีกรณีเรื่องการแยกขยะ และการดูแลเรื่องมลพิษที่อาจเกิดจากร้านอะไหล่เก่า

² การจัดประเภทผลิตภัณฑ์ OTOP ตามนิยามของกรมการพัฒนาชุมชน แบ่งออกเป็น 5 ประเภท 1) ประเภทอาหาร 2) ประเภทเครื่องดื่ม 3) ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย 4) ประเภทของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก และ 5) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร

รวมทั้งการดูแลสภาพแวดล้อมริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนด้วย³ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก)

3.4 แนวทางบรรลุเป้าหมายรอง ที่จะเสริมการบรรลุเป้าหมายหลัก

จากการศึกษาพบว่าปัญหาหลักของการพัฒนา MSME ไทยคือ การบูรณาการการบริหารจัดการนโยบาย ส่งเสริม MSME ดังนั้น เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายรองที่กำหนด คณะผู้ศึกษาจึงได้กำหนดแนวทาง/กิจกรรมที่มุ่งเน้นเรื่องการบูรณาการด้านต่างๆ ดังนี้

3.4.1 แนวทางและกิจกรรมสำหรับขับเคลื่อนสู่เป้าหมายรองด้านเศรษฐกิจ : “ผู้ประกอบการวิสาหกิจรายย่อยและขนาดย่อม รวมทั้งผู้ประกอบการโอท็อป กลุ่มอาหาร และกลุ่มเครื่องดื่มน้ำที่เข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ ที่ได้รับการพัฒนาด้านกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านการตลาด จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนวิสาหกิจที่เข้าร่วมโครงการ สามารถสร้างรายได้ต่อปีเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20” มีแนวทางและกิจกรรมดังนี้

ตารางที่ 3 แนวทางและกิจกรรมสำหรับขับเคลื่อนสู่เป้าหมายรองด้านเศรษฐกิจ

แนวทาง	กิจกรรม
1. บูรณาการนโยบาย/แผนงาน งบประมาณ และข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมและพัฒนา MSME	1) สศช. เสนอนโยบายส่งเสริมให้ สสว. เป็นหน่วยงานกลางในการจัดทำระบบการบริหารจัดการความช่วยเหลือ MSME เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการใช้งบประมาณ และบริหารการส่งต่อความช่วยเหลือ MSME โดยร่วมกับกระทรวงดิจิทัลฯ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ Big Data มาช่วยบูรณาการข้อมูล MSME กลุ่มต่างๆ ด้วยการส่งเสริมการเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจในการส่งเสริม MSME เช่น สสว. กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กรมพัฒนาชุมชน ฯลฯ รวมทั้งหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ เช่น กระทรวงดิจิทัลฯ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงแรงงาน ผ่านการใช้รหัสผู้ประกอบการ MSME เดียวกัน เพื่อให้สามารถสืบค้นข้อมูลของ MSME เช่น ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ประวัติการเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของภาครัฐ และความพึงพอใจต่อบริการ/ความช่วยเหลือจากภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะใช้เพื่อบูรณาการการบริหารโครงการ/กิจกรรมให้ความช่วยเหลือ MSME ให้ทั่วถึง ลดความซ้ำซ้อน และมีการส่งต่อการช่วยเหลือ MSME อย่างเป็น

³ คณะผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ชุมชนตลาดน้อย เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2566 ได้พูดคุยกับคนในพื้นที่ และได้หารือกับผู้นำชุมชน ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2566

แนวทาง	กิจกรรม
	<p>ระบบ อีกทั้งยังใช้ประโยชน์ในการออกแบบนโยบาย/มาตรการ/กิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหาที่แท้จริงของ MSME ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต</p> <p>2) จัดทำระบบเตือนภัยทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการค้า ให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรม การเคลื่อนย้ายทุนและแรงงาน และรูปแบบการค้า รวมทั้งมาตรการกีดกันทางการค้ารูปแบบใหม่ ๆ สำหรับ MSME เพื่อ MSME มีเครื่องมือที่ทันสมัยพร้อมในการบริหารจัดการความเสี่ยงในการประกอบกิจการ</p>
<p>2. บูรณาการด้านกฎหมาย : ปลดล็อกข้อจำกัดทางกฎหมายและกฎตลอดจนแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ MSME และ BCG Model ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก (ภาคผนวกที่ 4) และหลายฉบับมีเนื้อหาที่เป็นอุปสรรคต่อกัน</p>	<p>1) รวบรวมกฎหมายและกฎเกี่ยวกับ MSME และ BCG ไว้ในที่เดียวกัน เพื่อให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholder) เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (สคก.) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมายเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับ MSME และ BCG Model เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายเสนอต่อ ครม. เพื่อพิจารณาต่อไป</p> <p>2) สสว. ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าผลักดันการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายแข่งขันทางการค้าที่จะส่งผลกระทบต่อ MSME และร่วมหาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดผลกระทบต่อ MSME</p>
<p>3. บูรณาการการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม</p>	<p>1) ส่งเสริมให้ MSME ไทยพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชนไทย (Community Cultural Product of Thailand : CC POT) โดยต่อยอดการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางปัญญา และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ</p> <p>2) ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ MSME หรือ OTOP สู่มาตรฐานระดับสากล โดยให้คำปรึกษาเชิงลึก (In-Depth Consultation) เพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบงานทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและผลักดันผู้ประกอบการเข้าสู่การขึ้นทะเบียนขอการรับรองมาตรฐาน (Certification Assessment) พร้อมทดลอง ทวนสอบ เตรียมความพร้อมการขอระบบมาตรฐานตรวจประเมินเบื้องต้น</p> <p>3) ส่งเสริมและพัฒนาทักษะของ MSME ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง รวมทั้งพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี</p>

แนวทาง	กิจกรรม
	<p>นวัตกรรม รวมถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์มาสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ น่าสนใจ แตกต่าง และน่าจดจำ เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์</p>
<p>4. บูรณาการด้านการเข้าถึงตลาด</p>	<p>1) พัฒนา MSME อัจฉริยะ (Smart MSME) โดยบ่มเพาะองค์ความรู้และให้คำปรึกษาแนะนำเชิงลึกแก่ MSME ให้สามารถเข้าถึงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>
<p>5. บูรณาการด้านแหล่งเงินทุน : เสริมสร้างความสามารถของ MSME ในการเข้าถึงแหล่งทุน ราคาต่ำ หรือลดต้นทุนการประกอบธุรกิจ</p>	<p>1) สนับสนุนและผลักดันให้สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อพิเศษเพื่อ MSME ให้มากขึ้น โดยเฉพาะกำหนดเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์พิเศษที่เอื้อต่อกิจการขนาดย่อม และขนาดย่อย</p> <p>2) ผลักดันให้สถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร มีคลินิกให้คำปรึกษาด้านสินเชื่อ รวมถึงมีหน่วยงานเฉพาะที่ดูแล MSME กลุ่ม Micro และ Small ให้มีความสะดวกและสามารถเข้าถึงสินเชื่อด้านทุนต่ำ</p> <p>3) เสริมสร้างความรู้เพื่อให้ MSME รู้เท่าทันสภาพการเงิน และทักษะการบริหารจัดการทางการเงิน การทำบัญชีธุรกิจ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินที่ดีให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งสามารถสร้างสภาพคล่องทางธุรกิจได้</p> <p>4) กระทรวงการคลังยกเว้นภาษีนิติบุคคลสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการ MSME ที่มีการผลิตสินค้าและบริการตามแนวทางของ BCG Model ในช่วง 5 ปีแรกของการเริ่มต้นธุรกิจ เพื่อสร้างแต้มต่อในการแข่งขันของ MSME</p> <p>5) กระทรวงการคลังควรมีการลดหรือยกเว้นอัตราอากรสำหรับสินค้านำเข้า เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์ รวมถึงวัตถุดิบ ที่นำมาใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการตามแนวทางของโมเดล BCG</p>
<p>6. บูรณาการด้านการคมนาคมขนส่งโลจิสติกส์ และกระจายสินค้าของ MSME ภาคการผลิต</p>	<p>1) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโลจิสติกส์ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการโลจิสติกส์ โดยส่งเสริมให้สถานประกอบการนำโปรแกรมระบบงานและเทคโนโลยีด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้าเพื่อลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์</p> <p>2) จัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าพื้นที่ถนนสายหลัก สถานีรถไฟ สถานีรถโดยสาร สนามบิน ท่าเรือ จำนวนไม่น้อยกว่าอำเภอละ 1 ศูนย์กระจายสินค้า</p>

3.4.2 แนวทางและกิจกรรมสำหรับขับเคลื่อนสู่เป้าหมายรองด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม : “มีการพัฒนา MSME ด้วยการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนต้นแบบอย่างน้อย 1 ชุมชนที่สร้างการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปพร้อมกับการสร้างความร่วมมือพัฒนาชุมชนในทุกด้าน” มีแนวทางและกิจกรรม ดังนี้

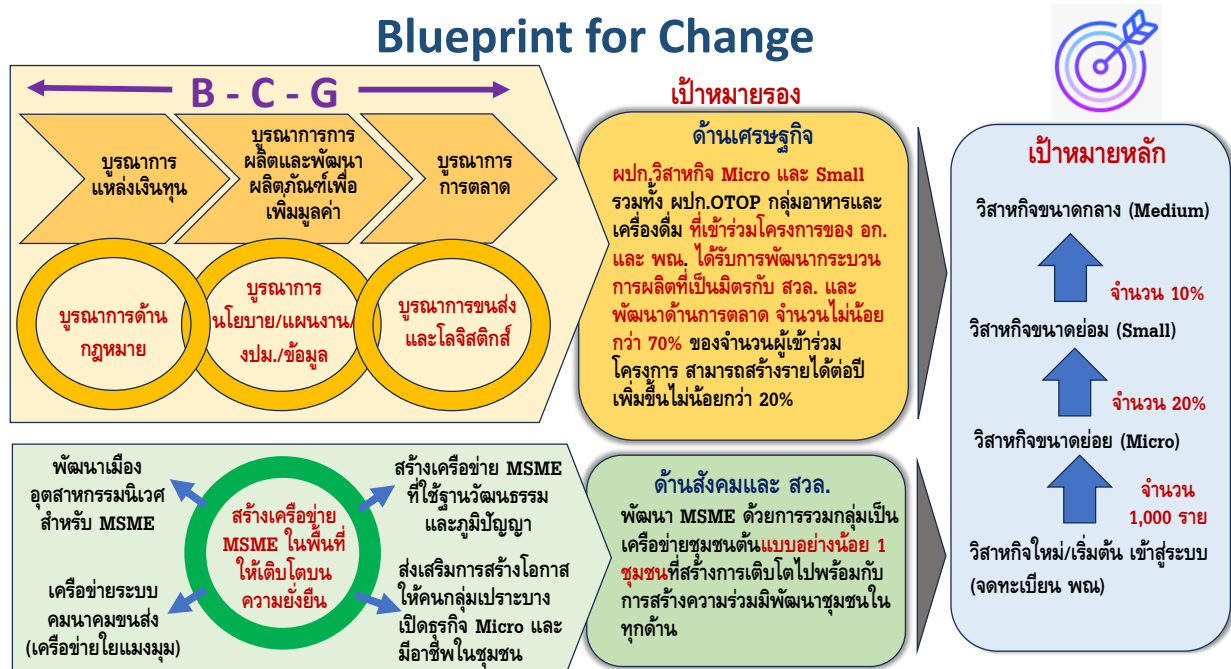
ตารางที่ 4 แนวทางและกิจกรรมสำหรับขับเคลื่อนสู่เป้าหมายรองด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

แนวทาง	กิจกรรม
1. บูรณาการการเชื่อมโยง MSME ในพื้นที่ให้เป็นเครือข่ายการพัฒนาที่เติบโตบนพื้นฐานความยั่งยืน	1) พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศสำหรับ MSME โดยมุ่งเสริมสร้างชุมชน MSME ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และชุมชนที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบ ให้ MSME วางแผนแบบบูรณาการในการออกแบบเมืองที่รองรับการเติบโตของธุรกิจบนพื้นฐานการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่อยู่อาศัยและโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว และเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน
2. บูรณาการการสร้างเครือข่าย MSME ในชุมชนที่ใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการในชุมชน และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	1) ส่งเสริมเครือข่ายชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative and Cultural Tourism) ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เสริมจุดเด่นและเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง โดยคำนึงถึงการรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน นำวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุในพื้นที่มาต่อยอดด้วยความคิดสร้างสรรค์ สร้างมูลค่าในเชิงพาณิชย์ สร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน 2) พัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ให้สามารถบริหารการท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างเนื้อหา ข้อมูล เรื่องราวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ภายใต้แนวคิด “สร้างความโดดเด่นและแตกต่าง” บนพื้นฐานของความยั่งยืน 3) การนำมิติทางศิลปะร่วมสมัย เช่น Graffiti การออกแบบ Digital Signage มาใช้ในการสร้างการรับรู้ถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจ MSME ในชุมชน

แนวทาง	กิจกรรม
<p>3. บูรณาการเครือข่ายการคมนาคมขนส่ง เพื่อการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไฮแมงมุมอย่างไร้รอยต่อ (Multi-modal transport) เพื่อนำตลาดเข้าสู่ MSME และชุมชน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) พัฒนาจุดเชื่อมต่อการคมนาคมทางอากาศ ทางน้ำ และทางบก ให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไฮแมงมุม เพื่อสร้างความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะสนับสนุน MSME ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ MSME ในชุมชนที่สามารถขายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยวได้ 2) ร่วมกับเครือข่ายในชุมชนพัฒนาและออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ให้นักท่องเที่ยว
<p>4. ส่งเสริมการสร้างโอกาสให้กับคนกลุ่มเปราะบางในชุมชน เช่น ผู้ที่เคยกระทำผิดที่อยู่ในชุมชน คนพิการ กลุ่มผู้สูงอายุ สามารถเปิดธุรกิจขนาดย่อยของตนเองได้ หรือเพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงดูตัวเองได้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาเชิงกรณีแก่สมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับ MSME 2) ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ประกอบการ MSME เพื่อให้มีการจ้างงานกลุ่มเปราะบางในชุมชน ให้ทำงานในสถานประกอบการของ MSME เพื่อเป็นการฟื้นฟูและคืนสภาพบุคคลกลับคืนสู่สังคมและสร้างโอกาสให้คนกลุ่มนี้สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างปกติสุข 3) จัดอบรมผู้แทนชุมชนเพื่อเป็นอาสาสมัครรับเรื่องและประสานความร่วมมือกับให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Pro BoNo: SME) แก่คนในชุมชนที่ต้องการประกอบธุรกิจ MSME หรือที่ประกอบกิจการอยู่แล้ว แต่ประสบปัญหา 4) สร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น สร้างเป็นกลุ่มผู้สูงวัยคุณภาพ (Telling Story Idol) เช่น การถ่ายทอดเทคนิคการทำอาหารถิ่น การทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ผนวกกับศิลปะเชิงวัฒนธรรมตามยุคสมัย เพื่อเสริมการประกอบธุรกิจ MSME ในชุมชน

สรุปแผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนข้อเสนอแนวทางและกิจกรรมไปสู่เป้าหมายที่กำหนด (Blueprint for Change) ปรากฏตามภาพที่ 13

ภาพที่ 13 Blueprint for Change เพื่อขับเคลื่อนข้อเสนอแนวทางและกิจกรรมไปสู่เป้าหมาย

ที่มา : ประมวลโดยผู้ศึกษา

3.5 สรุปภาพรวมของเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และแนวทางบรรลุเป้าหมาย (Chapter Summary)

ในการพัฒนา MSME ตามแนวทาง BCG Model คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดน้อยที่มุ่งเน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ส่งผลให้เกิดธุรกิจขนาดย่อยและขนาดย่อมด้านผลิตสินค้าและธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากมายในชุมชน ก่อให้เกิดการเติบโตของเศรษฐกิจในชุมชน รวมทั้งศึกษาแนวทางการต่อยอดการใช้วัสดุเหลือใช้มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ของ MSME จาก ดร.สิงห์ อินทรชูโต ที่ปัจจุบันเป็นธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

คณะผู้ศึกษาจึงได้นำประสบการณ์จากการศึกษาแนวทางการพัฒนา MSME ทั้งสองกรณีศึกษามากำหนดเป้าหมายการพัฒนา MSME โดยมุ่งผลักดันให้บรรลุผลภายใน 4-5 ปี โดยมีกลุ่มเป้าหมายการพัฒนา คือ วิสาหกิจรายย่อย (Micro) และวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) โดยเป้าหมายหลัก 3 เป้าหมาย ได้แก่ (1) พัฒนา “วิสาหกิจรายย่อย (Micro)” ให้สามารถยกระดับเป็น “วิสาหกิจขนาดย่อม (Small)” ได้จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนวิสาหกิจรายย่อย (Micro) ทั้งหมด (2) การพัฒนา “วิสาหกิจขนาดย่อม (Small)” ให้สามารถยกระดับเป็น “วิสาหกิจขนาดกลาง (Medium)” ได้จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

ของจำนวนวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) ทั้งหมด และ (3) เกิดวิสาหกิจรายย่อย (Micro) รายใหม่ที่เข้าระบบเพิ่มขึ้น ซึ่งเป้าหมายหลักนี้สอดคล้องกับเป้าหมายตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในหมวดหมู่ที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570

คณะผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางการพัฒนา MSME ไปสู่เป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง โดยมุ่งเน้นการบูรณาการความช่วยเหลือและการพัฒนา MSME ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านนโยบายและงบประมาณ ด้านกฎหมาย ด้านแหล่งเงินทุน ด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม ด้านการคมนาคมขนส่งโลจิสติกส์และกระจายสินค้า นอกจากนี้ ยังกำหนดแนวทางบูรณาการการเชื่อมโยง MSME ในพื้นที่ให้เป็นเครือข่ายการพัฒนาที่เติบโตบนฐานความยั่งยืน สร้างเครือข่าย MSME ในชุมชนที่ใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการ ในชุมชน ส่งเสริมการสร้างโอกาสให้กับคนกลุ่มเปราะบางในชุมชน เช่น ผู้ที่เคยกระทำผิดที่อยู่ในชุมชน คนพิการ กลุ่มผู้สูงอายุ สามารถเปิดธุรกิจขนาดย่อมของตนเองได้ หรือเพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงดูตัวเองได้

4. การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายสู่การปฏิบัติ

4.1 การนำแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (ข้อเสนอเชิงนโยบาย/Policy Advocacy)

จากแนวทางเพื่อบรรลุเป้าหมายรองที่กำหนด จำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานการขับเคลื่อนในภาพรวม ในที่นี้คือ “สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)” ที่มีบทบาทภารกิจในการพัฒนา MSME ของประเทศ คณะผู้ศึกษาได้กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติจนเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสนอต่อ สสว. ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพหลัก เพื่อประสานการขับเคลื่อนต่อไป ดังนี้

4.1.1 แผนการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ สู่เป้าหมายรองด้านเศรษฐกิจ: “ผู้ประกอบการวิสาหกิจรายย่อยและขนาดย่อม รวมทั้งผู้ประกอบการโอท็อป กลุ่มอาหาร และกลุ่มเครื่องดื่มน้ำที่เข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ ที่ได้รับการพัฒนาด้านกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านการตลาด จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนวิสาหกิจที่เข้าร่วมโครงการ สามารถสร้างรายได้ต่อปีเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20”

ตารางที่ 5 แผนการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ สู่เป้าหมายรองด้านเศรษฐกิจ

แนวทาง	กิจกรรม	หน่วยงานขับเคลื่อน
1. บูรณาการด้านนโยบาย/แผนงานงบประมาณ และข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมและพัฒนา MSME	1) สศช. เสนอนโยบายส่งเสริมให้ สสว. เป็นหน่วยงานกลางจัดทำระบบการบริหารจัดการความช่วยเหลือ MSME เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการใช้งบประมาณ และบริหารการส่งต่อความช่วยเหลือ MSME โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ Big Data บูรณาการข้อมูล MSME กลุ่มต่าง ๆ	หน่วยงานหลัก : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) หน่วยงานรอง : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)/ก.ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม/ก.พาณิชย์/ก.อุตสาหกรรม
	2) จัดทำระบบเตือนภัยทางด้านเศรษฐกิจการเงินและการค้า สำหรับ MSME	หน่วยงานหลัก : ก.พาณิชย์ หน่วยงานรอง : สสว./ก.ดิจิทัลฯ

แนวทาง	กิจกรรม	หน่วยงานขับเคลื่อน
<p>2. บูรณาการด้านกฎหมาย : ปลดล็อกข้อจำกัดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ MSME และ BCG Model</p>	<p>1) รวบรวมกฎหมายและกฎเกี่ยวกับ MSME และ BCG ไว้ในที่เดียวกัน เพื่อให้เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>หน่วยงานหลัก : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (สคก.) หน่วยงานรอง : สสว.</p>
	<p>2) สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายแข่งขันทางการค้าและผลกระทบต่อ MSME และหาแนวทางลดผลกระทบนั้น</p>	<p>หน่วยงานหลัก : สสว. หน่วยงานรอง : สำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้า</p>
<p>3. บูรณาการการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และใช้ประโยชน์จากนวัตกรรม</p>	<p>1) ส่งเสริม MSME ให้พัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชนไทย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ</p>	<p>หน่วยงานหลัก : สสว./ก.อุตสาหกรรม หน่วยงานรอง : ก.วัฒนธรรม/สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)</p>
	<p>2) ยกกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ MSME หรือ OTOP สู่มาตรฐานระดับสากล โดยให้คำปรึกษาเชิงลึกแก่ MSME เพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบงานไปสู่มาตรฐาน</p>	<p>หน่วยงานหลัก : ก.อุตสาหกรรม (สมอ.)/สสว. หน่วยงานรอง : กรมการพัฒนาชุมชน/ก.พาณิชย์</p>
	<p>3) ส่งเสริมและพัฒนาทักษะของ MSME ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง รวมทั้งพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์มาสร้างมูลค่าเพิ่ม</p>	<p>หน่วยงานหลัก : ก.อุตสาหกรรม/ก.แรงงาน/ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติฯ หน่วยงานรอง : สสว./ กรมการพัฒนาชุมชน/ สภาอุตสาหกรรมฯ/สภาหอการค้าฯ</p>
<p>4. บูรณาการด้านการเข้าถึงตลาด</p>	<p>1) พัฒนา MSME อัจฉริยะ (Smart MSME) โดยบ่มเพาะองค์ความรู้และให้คำปรึกษาแนะนำเชิงลึกให้สามารถเข้าถึงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ</p>	<p>หน่วยงานหลัก : สสว./ก.ดิจิทัลฯ/ ก.พาณิชย์/ก.อุตสาหกรรม หน่วยงานรอง : กรมการพัฒนาชุมชน/ก. อว.</p>

แนวทาง	กิจกรรม	หน่วยงานขับเคลื่อน
5. บูรณาการด้านแหล่งเงินทุน : เสริมสร้างความสามารถของ MSME ในการเข้าถึงแหล่งทุนราคาต่ำ หรือลดต้นทุนการประกอบธุรกิจ	1) สนับสนุนให้สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อพิเศษเพื่อ MSME ให้มากขึ้น	หน่วยงานหลัก : ก.การคลัง หน่วยงานรอง : สสว./SME Bank
	2) ลดหรือยกเว้นอัตราดอกเบี้ยสำหรับสินค้านำเข้าที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการตามแนวทาง BCG	หน่วยงานหลัก : ก.การคลัง (กรมศุลกากร) หน่วยงานรอง : สสว.
	3) ผลักดันให้สถาบันการเงินที่เป็นธนาคารและที่ไม่ใช่ธนาคารมีคลินิกให้คำปรึกษาด้านสินเชื่อแก่ MSME	หน่วยงานหลัก : ก.การคลัง หน่วยงานรอง : สสว./SME Bank
	4) เสริมสร้างองค์ความรู้ทางการเงินและทักษะการบริหารจัดการการเงินให้ MSME	หน่วยงานหลัก : สสว. หน่วยงานรอง : ก.การคลัง
6. บูรณาการด้านการคมนาคม ขนส่งโลจิสติกส์ และกระจายสินค้าของ MSME ภาคการผลิต	1) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โลจิสติกส์ เพื่อพัฒนาศักยภาพ MSME	หน่วยงานหลัก : ก.ดิจิทัลฯ/สสว. หน่วยงานรอง : ก.อุตสาหกรรม/ก.คมนาคม
	2) จัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าพื้นที่ถนนสายหลัก สถานีรถไฟ สถานีรถโดยสาร สนามบิน ท่าเรือ จำนวนไม่น้อยกว่า 1 อำเภอละ 1 ศูนย์กระจายสินค้า	หน่วยงานหลัก : ก.คมนาคม หน่วยงานรอง : สสว./ก.คลัง

4.1.2 แผนการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายรองด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม : “มีการพัฒนา MSME ด้วยการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนต้นแบบอย่างน้อย 1 ชุมชนที่สร้างการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปพร้อมกับการสร้างความร่วมมือพัฒนาชุมชนในทุกด้าน”

ตารางที่ 6 แผนการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ สู่เป้าหมายรองด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

แนวทาง	กิจกรรม	หน่วยงานขับเคลื่อน
1. บูรณาการการเชื่อมโยง MSME ในพื้นที่ ให้เป็นเครือข่ายพัฒนาที่เติบโตบนพื้นฐานความยั่งยืน	1) พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศสำหรับ MSME	หน่วยงานหลัก : ก.อุตสาหกรรม/ การนิคมอุตสาหกรรมฯ/ สภาอุตสาหกรรมฯ หน่วยงานรอง : สศช./สสว./ก.คลัง/ ก.คมนาคม/ก.อว.
2. บูรณาการการสร้างเครือข่าย MSME ในชุมชนที่ใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการในชุมชน และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	1) ส่งเสริมเครือข่ายชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative and Cultural Tourism) ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) พัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ให้สามารถบริหารการท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างเนื้อหา เรื่องราวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่บนพื้นฐานของความยั่งยืน 3) นำมิติทางศิลปะร่วมสมัย เช่น Graffiti การออกแบบ Digital Signage มาใช้ในการสร้างจุดขายด้านการท่องเที่ยว สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจ MSME ในชุมชน	หน่วยงานหลัก : ก.การท่องเที่ยวฯ/ ก.วัฒนธรรม หน่วยงานรอง : สสว. /กทม.
3. บูรณาการเครือข่ายการคมนาคมขนส่ง เพื่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายใยแมงมุม อย่งไร รอยต่อ เพื่อนำตลาดเข้าสู่ MSME และชุมชน	1) พัฒนาจุดเชื่อมต่อการคมนาคมทางอากาศ ทางน้ำ และทางบก ให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายใยแมงมุม เพื่อสร้างความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุน MSME ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ MSME ในชุมชน 2) ร่วมกับเครือข่ายชุมชนพัฒนาและออกแบบเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย	หน่วยงานหลัก : ก.คมนาคม/ ก.การท่องเที่ยวฯ/ ก.วัฒนธรรม หน่วยงานรอง : สสว. /กทม.

แนวทาง	กิจกรรม	หน่วยงานขับเคลื่อน
<p>4. ส่งเสริมการสร้างโอกาสให้กับคนกลุ่มเปราะบางในชุมชน ให้สามารถเปิดธุรกิจขนาดย่อมของตนเองได้ หรือเพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงดูตัวเองได้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาเชิงกรณีแก่สมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับ MSME 2) ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ประกอบการ MSME เพื่อให้มีการจ้างงานกลุ่มเปราะบางในชุมชนให้ทำงานในสถานประกอบการของ MSME เพื่อเป็นการฟื้นฟูและคืนสภาพบุคคลกลับคืนสู่สังคมและสร้างโอกาสให้คนกลุ่มนี้สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างปกติสุข 3) จัดอบรมผู้แทนชุมชนเพื่อเป็นอาสาสมัครรับเรื่องและประสานความร่วมมือกับให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Pro BoNo: SME) แก่คนในชุมชนที่ต้องการประกอบธุรกิจ MSME หรือที่ประกอบกิจการอยู่แล้ว แต่ประสบปัญหา 4) สร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น สร้างเป็นกลุ่มผู้สูงวัยคุณภาพ (Telling Story Idol) เพื่อเสริมการประกอบธุรกิจ MSME ในชุมชน 	<p>หน่วยงานหลัก : ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ก.ยุติธรรม/ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ก.พัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ (พม.)</p> <p>หน่วยงานรอง : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา/ ศาลปกครอง/ สสว.</p>

4.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในสู่การปฏิบัติ

ในการผลักดันขับเคลื่อนแนวทางและกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวในข้อ 4.1 ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีปัจจัยแห่งความสำเร็จดังนี้

4.2.1 ความเข้มแข็งของกลไกบูรณาการกลางการพัฒนา MSME ในที่นี้คือ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ซึ่งมีภารกิจหลักในการส่งเสริมการพัฒนา MSME ของทั้งประเทศ โดยที่ผ่านมา สสว. ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานเจ้าภาพในการดูแลนโยบาย/แผนงาน และ “แผนงานบูรณาการงบประมาณการพัฒนาผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ตั้งแต่ปี 2559-2561 ทำให้แผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา MSME ของไทยค่อนข้างบูรณาการไปในทิศทางเดียวกันพอควร แม้ว่าอาจมีความซ้ำซ้อนของบางแผนงาน/โครงการที่ถูกบรรจุในแผนงานบูรณาการงบประมาณ

ในด้านอื่นที่มีลักษณะเหมือนกัน เช่น แผนงานบูรณาการการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก แผนงานบูรณาการด้านการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ในปีงบประมาณ 2562 แผนงานบูรณาการงบประมาณด้าน MSME ได้ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “แผนบูรณาการพัฒนาผู้ประกอบการ เศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน” และ สสว. ไม่ได้เป็นหน่วยงานเจ้าภาพ และในปีต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน แผนงานบูรณาการงบประมาณในด้านนี้ได้ถูกยกเลิกไป จึงทำให้ขาดการบูรณาการแผนงานและแผนเงินที่สอดคล้องกัน ดังนั้น จึงควรมีกลไกที่จะบริหารภาพรวมการพัฒนา MSME ตั้งแต่แผนงาน งบประมาณ การประสานขับเคลื่อน จนถึงกระบวนการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนา โดยกลไกกลาง (สสว.) จะต้องมีความเข้มแข็งเพื่อเป็นแกนหลักในการพัฒนา MSME ของประเทศอย่างมีบูรณาการ และสามารถบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติได้

4.2.2 การมีระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการเชื่อมโยงข้อมูล MSME อย่างครบวงจร
 ทั้งข้อมูลการจัดตั้งธุรกิจ ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โครงการของภาครัฐ ปัญหาของธุรกิจ ข้อมูลด้านตลาด ข้อมูลด้านการผลิตและเทคโนโลยี ข้อมูลการเสริมสร้างทักษะผู้ประกอบการ ข้อมูลเครือข่ายผู้ประกอบการ SME ข้อมูลแหล่งเงินทุน MSME ข้อมูลกฎหมาย/กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องมือของ สสว. เพื่อใช้ในการวางแผน ออกแบบมาตรการ/โครงการ ขับเคลื่อนการพัฒนา รวมทั้งติดตามประเมินผลการพัฒนา MSME ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.2.3 การปฏิรูปกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ MSME และ BCG Model เพื่อให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอยู่จำนวนมาก และมีหน่วยงานรับผิดชอบกฎหมายที่หลากหลายมีความสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ จะช่วยให้การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนา MSME ตามแนวทาง BCG Model ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีเอกภาพ

4.3 ความท้าทายและความเสี่ยงในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมายสู่การปฏิบัติ

ในการขับเคลื่อนการพัฒนา MSME ด้วย BCG Model ตามข้อเสนอแผนงาน/กิจกรรมที่ได้นำเสนอมาข้างต้น อาจต้องเผชิญกับความท้าทายหรือความเสี่ยงต่าง ๆ ดังนี้

4.3.1 ความเสี่ยงจากบริบทโลก

- 1) สงครามการค้าระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน อาจส่งผลกระทบต่อ MSME ที่มีการส่งออกไปยังตลาดทั้งสอง โดยอาจได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้าที่เกิดขึ้น
- 2) สงครามรัสเซีย-ยูเครน จำเป็นต้องมีการจับตามองต่อไปว่าจะเกิดการขยายวงกว้างมากขึ้นหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วคือเรื่องราคาระหว่างที่สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนการประกอบการของ MSME ด้วย

ทั้งนี้ ความไม่แน่นอนของทั้ง 2 สถานการณ์ดังกล่าวอาจกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงแนวทางหรือมาตรการในการขับเคลื่อนการพัฒนา MSME ได้

4.3.2 ความเสี่ยงจากบริบทในประเทศ

1) การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล เป็นที่ทราบกันดีว่า ขณะนี้ประเทศไทยอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านรัฐบาล ซึ่งยังไม่มี การจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ซึ่งหากมีรัฐบาลใหม่แล้ว ต้องพิจารณาว่ารัฐบาลยังคงให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนา MSME และนโยบาย BCG มากน้อยเพียงไร

2) การจัดสรรงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการต่างๆ ของประเทศ รวมทั้งด้านการพัฒนา MSME และ BCG ล่าช้ากว่ากำหนด ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความล่าช้าในการจัดตั้งรัฐบาล ส่งผลให้แผนงาน/โครงการที่กำหนดแผนปฏิบัติการไว้ อาจไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายหรือตามกำหนดระยะเวลา

4.3.3 แนวทางในการบริหารความเสี่ยง

จากความเสี่ยงจากทั้งบริบทโลกและบริบทภายในประเทศดังกล่าวข้างต้น MSME ควรจะมีการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อให้สามารถเตรียมการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาผลกระทบในทางลบที่จะเกิดขึ้นต่อธุรกิจได้ โดยควรเตรียมพร้อมดังนี้

1) สำหรับความเสี่ยงจากบริบทโลก ไม่ว่าจะเป็นสงครามการค้าระหว่างอเมริกาและจีน หรือสงครามรัสเซีย-ยูเครน อาจเป็นบริบทที่ยากสำหรับ MSME ที่จะควบคุม อย่างไรก็ตาม MSME ควรจะติดตามสถานการณ์ทั้งสองอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะด้านข้อมูลตลาดและข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนที่จะส่งผลกระทบต่อผลกำไรและต้นทุนการประกอบธุรกิจเป็นอันมาก และควรมีการหาตลาดใหม่ๆ โดยไม่พึ่งพาเพียงตลาดใดตลาดหนึ่ง ซึ่งจะช่วยกระจายความเสี่ยงในการมีตลาดรองรับสินค้าหากสถานการณ์สงครามรุนแรงขึ้น ในขณะเดียวกันภาครัฐควรจะให้การสนับสนุนด้านข้อมูลเชิงวิเคราะห์และคาดการณ์แนวโน้มของสถานการณ์ดังกล่าว และคาดการณ์ความรุนแรงของผลกระทบเผยแพร่ต่อ MSME เป็นระยะๆ รวมทั้งเตรียมมาตรการที่พร้อมให้การช่วยเหลือ MSME ในกรณีที่สถานการณ์สงครามขยายวงกว้าง หรือรุนแรงขึ้น

2) สำหรับความเสี่ยงในกรณีความล่าช้าในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของนโยบาย รวมทั้งความล่าช้าในการจัดสรรงบประมาณ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ควรประสานหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริม MSME เพื่อบริหารจัดการงบประมาณที่มีอยู่ในปีงบประมาณ 2566 อย่างมีบูรณาการ โดยขจัดความซ้ำซ้อนของโครงการและความซ้ำซ้อนของกลุ่ม MSME เป้าหมาย รวมทั้งจัดระบบการส่งต่อความช่วยเหลือ MSME ระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถช่วยเหลือ MSME ได้อย่างตรงกลุ่มเป้าหมาย โดยในช่วงที่งบประมาณยังจำกัด อาจจำเป็นต้องมุ่งเน้นสนับสนุนกลุ่ม MSME ที่มีศักยภาพสูงก่อน และควรเร่งเตรียมการในการขับเคลื่อนโครงการต่างๆ ให้พร้อมดำเนินการได้ทันทีเมื่อได้รับจัดสรรงบประมาณปีงบประมาณ 2567

4.4 สรุป (Chapter Summary)

การขับเคลื่อนการพัฒนา MSME ตามแนวทางของ BCG Model ต้องอาศัยการบูรณาการการทำงาน ของหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งชุมชน ดังนั้น ในบทนี้จึงได้แจกแจงรายละเอียด ของหน่วยงานหลักและหน่วยงานรองหรือหน่วยงานสนับสนุนในการขับเคลื่อนแนวทาง/กิจกรรมการพัฒนา MSME ด้วย BCG Model ตามที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 3 ทั้งนี้ ในการขับเคลื่อนแผนงานดังกล่าว มีปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ คือ การมีกลไกกลางในการประสานการขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้อง ประสานกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งกลไกดังกล่าว คือ สำนักงาน ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) จะต้องมีศักยภาพที่เข้มแข็งในการเป็นแกนหลักในการ วางแผน ประสานการขับเคลื่อน และติดตามประเมินผลการพัฒนา MSME ของประเทศ นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องมีระบบข้อมูล Big Data ด้าน MSME ของประเทศ ที่จะช่วยสนับสนุนการออกแบบนโยบาย/ มาตรการความช่วยเหลือ MSME และการขับเคลื่อนการพัฒนา MSME ได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องมีการปฏิรูปกฎหมายและกฎต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ MSME และเศรษฐกิจ BCG ให้สอดคล้องกันด้วย

5. สรุปในภาพรวม

5.1 สรุปการศึกษา

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจประเทศเป็นอันมาก โดยในปี 2565 จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งประเทศมีถึง 3,187,178 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.54 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดของประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจรายย่อย (Micro) ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด คือ 2,727,186 ราย คิดเป็นร้อยละ 85.17 ของวิสาหกิจทั้งประเทศ นอกจากนี้ MSME ยังมีความสำคัญในด้านการจ้างงานด้วย MSME มีการจ้างแรงงานจำนวนมากถึง 12.82 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 70.99 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ

แม้ว่า MSME จะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในด้านจำนวนและการจ้างงาน แต่ยังมีการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้เพียงประมาณร้อยละ 35.16 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ในขณะที่วิสาหกิจขนาดใหญ่ที่มีจำนวนเพียง 14,623 กิจการ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ประเทศได้สูงถึงร้อยละ 64.84 ต่อ GDP ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิสาหกิจขนาดย่อย (Micro) ที่มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 85.17) กลับสร้าง GDP ให้กับประเทศได้เพียง 449,084 ล้านบาท หรือร้อยละ 2.5 ของ GDP ประเทศเท่านั้น

MSME ยังมีความสามารถในการแข่งขันไม่ดีนัก โดยยังประสบปัญหาหรือข้อจำกัดหลายประการที่สำคัญ คือ ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรทางการเงิน ความสามารถด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความสามารถในการเข้าถึงตลาด โดยเฉพาะตลาดสินค้ามูลค่าเพิ่มสูงที่ต้องมีมาตรฐานและคุณภาพที่สูง รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการทางธุรกิจ นอกจากนี้ MSME จำนวนมากราวร้อยละ 50 ยังเป็นธุรกิจนอกระบบ ซึ่งทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐได้อย่างเต็มที่

ที่ผ่านมา รัฐบาลทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา MSME โดยกำหนดเป็นวาระการพัฒนาประเทศที่สำคัญ และมีความพยายามในการช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาเสริมสร้าง MSME ให้มีความสามารถในการแข่งขันและสามารถเป็นฐานรากในการเติบโตของเศรษฐกิจไทยได้ โดยมีนโยบาย/มาตรการ แผนงาน/โครงการที่หลากหลายดำเนินการผ่านหน่วยงานต่าง ๆ มากกว่า 20 หน่วยงาน อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบาย แผนงาน มาตรการส่งเสริม MSME ยังขาดการบูรณาการ ทำให้การขับเคลื่อนเป็นไปอย่างต่างคนต่างทำ ขาดบูรณาการในการดำเนินการกระจัดกระจาย และการพัฒนาไม่เป็นเอกภาพในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จุดเน้นในการพัฒนา MSME ในระยะต่อไป จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการการบริหารนโยบายการพัฒนา MSME ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการ MSME ในภูมิภาคต่าง ๆ มีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ใน 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) แหล่งเงิน (2) การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต และ (3) การตลาด ประเด็นความต้องการของ MSME ทั้ง 3 ด้าน รวมทั้งด้านอื่น ๆ จึงควรเป็นข้อมูลหลักสำหรับการกำหนดนโยบายและแนวทางในการช่วยเหลือและพัฒนา MSME ไทยต่อไป

เมื่อพิจารณาแนวโน้มและทิศทางการพัฒนา MSME ในอนาคต พบว่า MSME จะทวีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยมากขึ้น เมื่อคาดการณ์ฉากทัศน์ (Scenario) การเติบโตของ MSME ในอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2575) กรณีฐาน (Base Case) พบว่า ในอนาคตสัดส่วน GDP ของ MSME ต่อ GDP ประเทศ จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45.16 โดยวิสาหกิจขนาดกลาง (M) จะมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มต่อ GDP ประเทศสูงสุดที่ร้อยละ 26.07 ตามมาด้วย วิสาหกิจขนาดย่อม (S) และวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro) ที่มีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มต่อ GDP ประเทศที่ร้อยละ 20.59 และร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

นอกจากนี้ แนวโน้มบริบทโลกในอนาคตอาจส่งผลกระทบต่อความต้องการของผู้บริโภคและสภาพปัญหาของ MSME ที่เปลี่ยนไป โดยมีบริบทที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการเติบโตของ MSME ที่สำคัญ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัย (2) กระแสการตื่นตัวเรื่องการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (3) ความขัดแย้งของประเทศมหาอำนาจฝั่งตะวันตกและตะวันออก (4) การพัฒนาเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า (Advanced Technology) ที่กลายเป็นเทคโนโลยีพลิกโฉม (Disruptive Technology) และ (5) การพัฒนาพื้นที่เมืองและชนบท

จากสภาพการณ์ของการพัฒนา MSME ไทยดังกล่าว ผนวกกับแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก คณะผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นว่า การพัฒนา MSME ของไทยในระยะต่อไป ควรมุ่งใช้ประโยชน์จากบริบทอนาคตของโลกด้านการเข้าสู่สังคมสูงวัย ด้านกระแสการตื่นตัวด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม และด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนา MSME ไทย โดยการส่งเสริมการใช้โมเดลเศรษฐกิจแบบ BCG Model ซึ่งจะเป็นทางเลือกที่สำคัญในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของ MSME ไทย ทั้งนี้ การศึกษานี้มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายคือวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro) และวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นฐานรากของประเทศ และมีจำนวนมาก แต่ยังสร้างมูลค่าเพิ่มได้น้อย หากมีการพัฒนากลุ่มนี้ให้เข้มแข็งขึ้น ก็จะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดความยั่งยืน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

คณะผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ ดร.สิงห์ อินทรชูโต ซึ่งเป็น SME ที่บุกเบิกการใช้วัสดุเหลือใช้มาสร้างมูลค่าเพิ่ม ตามแนวทาง BCG โดยเน้น Circular Economy และประสบความสำเร็จอย่างมาก นอกจากนั้นยังได้ลงพื้นที่ชุมชนตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ ทำให้เห็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ จนสร้างโอกาสทางธุรกิจของวิสาหกิจกลุ่ม Micro และขนาดย่อม และมีการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสภาพแวดล้อมในชุมชน และมีการแยกขยะและส่งเสริมการนำเอาวัสดุเหลือใช้ในชุมชนมาต่อยอดด้วยการสร้างเรื่องราว (story) และวัฒนธรรมชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต่างๆ

จากการศึกษา คณะผู้ศึกษาจึงได้จัดทำแนวทางการพัฒนา MSME โดยมีข้อเสนอเรื่องการบูรณาการแนวทาง มาตรการและกิจกรรมการพัฒนา MSME ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นเอกภาพ และบูรณาการการเชื่อมโยง MSME ในเชิงพื้นที่ เพื่อให้เป็นเครือข่ายการพัฒนาที่สร้างการเติบโตให้ธุรกิจและชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง นำไปสู่การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของไทยในอนาคต

5.2 บทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการจัดทำรายงาน

5.2.1 ความท้าทายในการบูรณาการความคิดจากสมาชิกในกลุ่ม

เนื่องจากคณะผู้ศึกษาสมาชิกในกลุ่ม GP มาจากหลากหลายหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจที่แตกต่างกัน การได้รับโจทย์การทำรายงานเพื่อเป้าหมายเดียวกันนำมาซึ่งการบูรณาการทางความคิด ความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์อย่างชัดเจน ทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม กฎหมายและเทคโนโลยี อันก่อให้เกิดความท้าทายต่อคณะผู้ศึกษาในการกำหนดเนื้อหาสาระของรายงานการศึกษากลุ่มฉบับนี้ให้สามารถผสมผสานความรู้และบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มได้ โดยบทเรียนจากความท้าทาย สรุปได้ดังนี้

1) เป็นการสร้างพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นโดยการระดมความคิด แลกเปลี่ยนมุมมองที่แตกต่างกัน จนเกิดการยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย คือ ความเป็นเอกภาพของแนวทางการทำงาน

2) มีการปรับบทบาทของสมาชิกแต่ละคนจากบทบาทของการเป็นผู้นำในองค์กร กล่าวคือในการทำงานร่วมกันของผู้นำหน่วยงานแต่ละหน่วยงานที่มีความถนัดแตกต่างกันตามภารกิจของตน การปรับเปลี่ยนบทบาทการเป็นผู้นำกลุ่ม (Leader) ซึ่งสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีบทบาทในภารกิจประจำในหน่วยงานของตน แต่เมื่ออยู่ในกลุ่มอาจต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้สนับสนุน (Supporter) ตามสถานการณ์ โดยมีการรับฟังและเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ผลที่ได้รับจากการปรับสถานะตามสถานการณ์นี้ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานร่วมกันได้อย่างคล่องตัว

3) เกิดความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในรายงานของทุกคน เพราะทุกหน่วยงานจะต้องวิเคราะห์ภารกิจที่ตนเองรับผิดชอบ ตามแผนภาพของ Blue Print for Change และนำไปปรับลงในมุมมองของรายงานกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาในระดับประเทศร่วมกันได้ต่อไป

4) เรียนรู้ทักษะการบริหารความขัดแย้ง ผ่านกระบวนการรับฟัง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เคารพสิทธิการนำเสนอแลกเปลี่ยน และสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยการสร้างความเข้าใจด้วยเหตุและผล และกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป็นสำคัญ

5) เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภารกิจหน่วยงานของสมาชิกภายในกลุ่ม และสามารถนำไปต่อยอดการพัฒนานโยบายการทำงานร่วมกันได้ในอนาคต

6) ทำให้เห็นความสำคัญของการบูรณาการงานร่วมกันของหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากประเด็นความท้าทายและผลที่ได้รับจากความท้าทายดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการจัดการกับความท้าทายในการบูรณาการความคิดจากสมาชิกในกลุ่มก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งการสร้าง ความเข้าใจ สร้างความร่วมมือและความสามารถแก้ไขปัญหา รวมทั้งมีทิศทางพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้นได้

5.2.2 การเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการพัฒนาตนเอง (IS) ให้เข้ากับการนำข้อเสนอในรายงานกลุ่มไปปฏิบัติ (GP)

สมาชิกกลุ่มที่ 9 (GP 9) ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้เฉพาะทางของตนเองใน IS และรวบรวมประเด็นความเชื่อมโยงกับโครงการ GP ปรากฏตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงการถ่ายทอดองค์ความรู้เฉพาะทางของตนเองใน IS และรวบรวมประเด็นความเชื่อมโยงกับโครงการ GP

กลุ่ม GP 9	หน่วยงาน	รายงาน IS	ความเชื่อมโยงกับ GP (How to)
นางสาวปิยะนิตย์ โอนพรัตน์วิบูล	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	การปรับปรุงกลไกการทำงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศ ด้วยวงจรสะท้อนกลับ (Feedback Loop)	นำกระบวนการวงจรสะท้อนกลับจากการประเมินผลการพัฒนามาใช้ในการวางแผนระบบการส่งเสริมและขับเคลื่อนการพัฒนาผู้ประกอบการ MSME ให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
นางสาวสุนทรียา ทวีชาประสิทธิ์	กรมศุลกากร	การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรทั้งการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตรของไทย กรณีศึกษา : การเชื่อมโยงข้อมูลระบบใบรับรองสุขอนามัยพืชอิเล็กทรอนิกส์	อำนวยความสะดวกในพิธีการศุลกากรสำหรับการนำเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์และสินค้าให้แก่ผู้ประกอบการให้มีความรวดเร็วมากขึ้น

กลุ่ม GP 9	หน่วยงาน	รายงาน IS	ความเชื่อมโยงกับ GP (How to)
นางสาวอมรศรี รัตมิตต์	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ	การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนแบบองค์รวมระดับพื้นที่สำหรับการจัดการครอบครัวอุปการะให้แก่คนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล	สร้างโอกาส อาชีพและรายได้ให้แก่กลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มคนพิการเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม
นายพิทักษ์ วัฒนพงศ์พิศาล	กรมเจ้าท่า	แนวทางการยกระดับระบบบริหารจัดการความปลอดภัยการเดินเรือในแม่น้ำเจ้าพระยา: กรณีศึกษาการดูแลความปลอดภัยทางน้ำในช่วงเทศกาลประจำปีของไทย	สร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมธุรกิจเพื่อให้รองรับนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญ
นายวัฒนา กั้นบัว	กรมอุตุนิยมวิทยา	แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์อากาศโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะ	ใช้ระบบพยากรณ์อากาศเพื่อคาดการณ์และวางแผนการผลิตสินค้าและบริการ โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม และการท่องเที่ยว
นางรชนีกร ดำเด่นงาม	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า	ยกระดับการจัดทะเบียนนิติบุคคลให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อการเป็นองค์กรดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ	ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบการจดทะเบียนได้สะดวก รวดเร็ว และทำให้ทราบข้อมูลการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการและด้านการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์
นายคมกฤษณ์ แสงจันทร์	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการพิทักษ์คุ้มครองเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม	สร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนสามารถพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นผู้ประกอบการ มีรายได้ และดำรงชีวิตในสังคมในอนาคตได้อย่างภาคภูมิใจ

กลุ่ม GP 9	หน่วยงาน	รายงาน IS	ความเชื่อมโยงกับ GP (How to)
นางสาวสมพร พานทอง	สำนักงานศิลปวัฒนธรรม ร่วมสมัย	การเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนส่งเสริม ศิลปะร่วมสมัยเพื่อขับเคลื่อนทุนทาง วัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์	ส่งเสริมการให้ทุนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ สินค้าและ บริการทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของ ผู้ประกอบการด้วยการ Upskill และ Reskill ด้าน ความคิดสร้างสรรค์และงานศิลปะร่วมสมัย และนำต้นทุน ทางวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ อย่างยั่งยืน
นางสาวชลาริน นิลพิฤกษ์	สำนักงานปลัดกระทรวง อุตสาหกรรม	แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ การสื่อสารของสำนักงานปลัด กระทรวงอุตสาหกรรม ตามแนว นโยบายอุตสาหกรรมคู่ชุมชนอย่าง ยั่งยืน	การใช้การประชาสัมพันธ์และกลยุทธ์การสร้างรับรู้เพื่อ พัฒนาภาพลักษณ์ของภาคอุตสาหกรรม สร้างความรู้ และเข้าใจในการผลิตสินค้าและบริการให้มีความเป็นมิตร และรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสร้าง ความแตกต่างเพื่อขยายกลุ่มเป้าหมายและตลาดใหม่ ทั้งในและต่างประเทศ
นายเจตน์ สถาวรศีลพร	สำนักงานศาลปกครอง	ข้อเสนอแนวทางพัฒนาระบบ ฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงาน ศาลปกครองเพื่อเชื่อมโยงกับระบบ กลางทางกฎหมายของประเทศ	ผู้ประกอบการสามารถใช้ฐานข้อมูลด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องในระบบกลางทางกฎหมายซึ่งได้รับการจัดการ อย่างเป็นระบบและเข้าถึงได้ง่ายเพื่อศึกษาข้อมูลด้าน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ

บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570. เข้าถึงจาก <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/bcg/20211228-BCG-Action-Plan-2564-2570.pdf> (10 กรกฎาคม 2566).
- กระทรวงพาณิชย์. (2559). กระทรวงพาณิชย์ขานรับนโยบาย พร้อมเร่งขับเคลื่อนการค้าการส่งออกปี 59. เข้าถึงจาก <http://www.moc.go.th/index.php/moc-news/2015-10-19-04-33-08/item/8785.html>. (3 พฤศจิกายน 2561).
- กระทรวงพาณิชย์. (2561) รายงานประจำปี 2561. นนทบุรี: กระทรวงพาณิชย์.
- กระทรวงพาณิชย์. ดิดปีก SMEs ไทยบินไกลสู่ตลาดโลก. เข้าถึงจาก <https://www.smartsme.co.th/content/90616>. (14 พฤศจิกายน 2561).
- กระทรวงพาณิชย์. (2560). “พาณิชย์” เดินหน้า 9 นโยบาย และจัด 8 กิจกรรมลดค่าครองชีพ มอบเป็นของขวัญส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ 2561 ให้คนไทยทั้งประเทศ. เข้าถึงจาก <http://www.moc.go.th>. (11 พฤศจิกายน 2561).
- ไทยรัฐ. (2560). พาณิชย์ เร่งนโยบายปั้น SME ป้อนตลาด จับมือเอกชนดันช่องทางขายเพิ่ม. เข้าถึงจาก <https://www.thairath.co.th/content/1014237>. (14 พฤศจิกายน 2561)
- ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย. (2561). นโยบายและแผนปฏิบัติงานของธนาคาร ประจำปี 2561. เข้าถึงจาก <https://www.smebank.co.th/about/PoliciesandPlans>. (28 กันยายน 2561).
- บริษัท ปันเมือง จำกัด (โครงการฟื้นฟูย่านไชน่าทาวน์สู่การเป็นย่านสุขภาวะแห่งการเดิน). (2561). ไชน่าทาวน์ย่านนำเดิน 10 เส้นทาง ลัดตروق เลาะคลอง ท่องริมน้ำในย่านจีน.
- พวงรอด และคณะ. (2017). เจ็อนไซที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้. สืบค้นจาก <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:agWFvGgplLaUJ:https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/download/942/920&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th>.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2559). ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Competitive Capacity and Readiness of Thai Small and Mediums Enterprises for Entering the ASEAN Economic Community). วารสาร สมาคมนักวิจัย, 21(1), 9-33.

- สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย. (2560). SMEs หัวใจที่แท้จริงของเศรษฐกิจไทย. เข้าถึงจาก <https://www.tasme.or.th/article/822/>. (23 พฤศจิกายน 2561).
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). บทบาทภาครัฐในการสนับสนุน e-Commerce. สืบค้น จาก [https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Government Support of e-Commerce.aspx](https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Government-Support-of-e-Commerce.aspx).
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). บริการด้านพัฒนาผู้ประกอบการ. เข้าถึงจาก <https://www.smebank.co.th/development-entrepreneurs/service-of-development-entrepreneurs>. (25 พฤศจิกายน 2561).
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). แผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. Smart SME. (2561).
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2558. ฝ่ายติดตามและประเมินผล สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- Chilembo, T. (2021). A Study of the Factors Affecting Small and Medium Enterprises (SMEs) Access to Finance. A Case of Lusaka Based SMEs. *American Journal of Industrial and Business Management*, 11, 437-460. <https://doi.org/10.4236/ajibm.2021.115028>.
- Churchill, N. C. and Lewis, V. L. (1983). The Five Stages of Small Business Growth. Retrieve from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1504517.
- Das, M. and Rangarajan, K. (2020), "Impact of policy initiatives and collaborative synergy on sustainability and business growth of Indian SMEs", *Indian Growth and Development Review*, Vol. 13 No. 3, pp. 607-627. <https://doi.org/10.1108/IGDR-09-2019-0095>
- Entrepreneurial Finance Lab Research Initiative, Center for International Development, Harvard University. (n/a). The Missing Middle. Retrieve from <http://www.hks.harvard.edu/centers/cid/programs/entrepreneurial-finance-lab-research-initiative/the-missing-middle>
- Hanks, S H, Watson, C J, Jansen, E, Chandler, G N. (1993). "Tightening the life cycle construct: A taxonomic study of growth stage configurations in high technology organizations," *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(2), Winter, 5 – 29.
- Indeed. (2021). 9 Different Types of Marketing Channels (With Definition). Retrieved from <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/types-of-marketing-channels>

- Jaymie A. Scotto Cutaia. (2021). Forbes Agency Council. Ecosystem Marketing: Where One Plus One Equals Three. retrieved from <https://www.forbes.com/sites/forbesagencycouncil/2021/07/05/ecosystem-marketing-where-one-plus-one-equals-three/?sh=6cd521401de6>
- Jebna, A. K. K., and Baharudin, A. S. (2013). Factors Affecting Small and Medium Enterprises Success: An Exploratory Study. *Jurnal Teknologi (Social Sciences)*, 64:3, 69–72. <https://doi.org/10.11113/sh.v64n3.70>
- Jinkook Lee. (2020). Effects of Small Business Support Projects: Evidence from Korea. Retrieve from <https://kdijep.org/v.42/1/1/Effects+of+Small+Business+Support+Projects+Evidence+from+Korea%E2%80%A0>.
- Journal of Administrative and Management Innovation*. Vol.8 No.3 September - December 2020. 66.
- Liam James. (2021). Identifying the effect of Digital Marketing channels on the growth of SME in South Asia: A Case Study on Faheem Haydar Dealzmag. Retrieve from <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/105156/>.
- Malik and Chudary. (2009). Factors Effecting Small and Medium Enterprises, Selection of Market Entry Mode. Retrieve from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:828313/FULLTEXT01.pdf>.
- McKinsey & Company. (2020). Unlocking growth in small and medium-size enterprises. Retrieve <https://www.mckinsey.com/media/McKinsey/Industries/Public%20and%20Social%20Sector/Our%20Insights/Unlocking%20growth%20in%20small%20and%20medium%20size%20enterprises/Unlocking-growth-in-small-and-medium-size-enterprises.pdf>.
- Ministry of SMEs and Startup. (2021). Policy Direction of the Year. Retrieve from <https://www.mss.go.kr/site/eng/03/2030200000002019110644.jsp>.
- Njanike. (2019). The Factors Influencing SMEs Growth in Africa: A Case of SMEs in Zimbabwe. Retrieve from <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Factors-Influencing-SMEs-Growth-in-Africa%3A-A-of-Njanike/8d92069f840eabb7cbbfbdce56dafa525fd3842f>.
- OECD. (1997). Small business, job creation and growth: facts, obstacles and best practices. Retrieve from <https://www.oecd.org/cfe/smes/2090740.pdf>.

- OECD. (2020). Financing SMEs and Entrepreneurs 2020. Retrieve from <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5989eb3a-en/index.html?itemId=/content/component/5989eb3a-en>.
- Samuel Adomako. (2020). Environmental collaboration, sustainable innovation, and small and medium-sized enterprise growth in sub-Saharan Africa: Evidence from Ghana. Retrieve from https://www.researchgate.net/publication/342814375_Environmental_Collaboration_Sustainable_Innovation_and_SME_Growth_in_sub-Saharan_Africa_Evidence_from_Ghana
- SME Corporation Malaysia. (2021). SME Statistics. Retrieve from <https://www.smecorp.gov.my/index.php/en/policies/2020-02-11-08-01-24/sme-statistics>. SME Corporation Malaysia. (2021). SME Stories. Retrieve from <https://www.smecorp.gov.my/index.php/en/guides/2015-12-21-10-46-17/sme-stories>.
- Stewart, H. (2021). Achieving Effective Sustainable Management: A Small-Medium Enterprise Case Study. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, <https://doi.org/10.1002/csr.1305>
- Thomas et.al. (2016). Assessing the role of IT-enabled process virtualization on green IT adoption. Retrieve from <https://link.springer.com/article/10.1007/s10796-015-9556-3>.
- UNESCAP. (2012). Policy Guidebook for SME Development in Asia and the Pacific. retrieved from <https://www.unescap.org/resources/policy-guidebook-sme-development-asia-and-pacific>.
- Welsh, J. A. and White, J. F. (1981). A Small Business Is Not a Little Big Business. Retrieve from <https://hbr.org/1981/07/a-small-business-is-not-a-little-big-business>.
- World Bank. (2017). What's Happening in the Missing Middle? Lessons from Financing SMEs. Retrieve from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/26324/113906-WhatsHappeningintheMissingMiddleLessonsinSMEFinancing-29-3-2017-14-20-24.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- World Bank. (2020). Malaysia's experience with the SME Masterplan: Lessons Learned. Retrieve from <https://www.worldbank.org/en/country/malaysia/publication/malaysias-experience-with-the-sme-masterplan-lessons-learned>.
- Yuki Hashimoto and Kohei Takahashi. (2021). Effectiveness of subsidy applications for small businesses: The case of Japan. Retrieve from <https://voxeu.org/article/effectiveness-subsidy-applications-small>

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

นิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) ของไทย

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ที่ได้กำหนดนิยามใหม่ของ MSME ตามกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2563) โดยกำหนดว่า “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ให้หมายรวมถึง “วิสาหกิจรายย่อย (Micro)” ด้วย โดยมีเกณฑ์การแบ่งขนาดของ MSME นั้น ดังต่อไปนี้

1) **วิสาหกิจรายย่อย (Micro)** คือ กลุ่มที่มีรายได้ต่อปีไม่เกิน 1.8 ล้านบาท การจ้างงานไม่เกิน 5 คน

2) **วิสาหกิจขนาดย่อม (Small)** คือ กิจการในภาคการผลิตสินค้า ที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 100 ล้านบาท ส่วนกิจการในภาคการค้า (ค้าส่งหรือค้าปลีก) และภาคบริการ มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 30 คน หรือมีรายได้ต่อปี ไม่เกิน 50 ล้านบาท

3) **วิสาหกิจขนาดกลาง (Medium)** คือ กิจการในภาคการผลิตสินค้า ที่มีจำนวนการจ้างงานเกิน 50-200 คน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 100–500 ล้านบาท ส่วนกิจการในภาคการค้า (ค้าส่งหรือค้าปลีก) และภาคบริการ มีจำนวนการจ้างงานเกิน 30–100 คน หรือมีรายได้ต่อปีเกิน 50–300 ล้านบาท

ภาคผนวก 2

สรุปการสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สิงห์ อินทรชูโต
 หัวหน้าศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม (Creative Center for Eco-design)
 ภาควิชาวิศวกรรมอาคาร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สถาบันกสิศระ,
 และผู้อำนวยการฝ่ายออกแบบของ Osisu (ธุรกิจผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม),
 ศิลปินศิลปาธร สาขาศิลปะการออกแบบ
 สัมภาษณ์ผ่านระบบ Zoom เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2566 ณ กระทรวงอุตสาหกรรม

“Upcycling กับ SME ไทย”

ด้วยความที่อาจารย์สิงห์เป็นสถาปนิก จึงต้องคลุกคลีกับงานก่อสร้าง และได้เห็นเศษวัสดุในงานก่อสร้างนั้น ๆ เหลือเป็นจำนวนมาก อาจารย์สิงห์จึงมีแนวคิดที่จะแปลงเศษวัสดุที่เหลือเหล่านี้มาเป็นสินค้าตัวใหม่ โดยจะมอบให้เจ้าของโครงการนำไปขายต่อ หรือขายให้โครงการเพื่อเอาไปใช้ประโยชน์ต่อไป อาจารย์สิงห์จึงจัดตั้งบริษัท โอซิส จำกัด (Osisu) ขึ้นเมื่อราว 16 ปีก่อนหน้านี้ เป็นบริษัทออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่นำมาสร้างมูลค่าใหม่ จนในที่สุด ITAP⁴ (Innovation and technology assistance program) หรือโปรแกรมสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เข้าร่วม

อาจารย์สิงห์เล่าให้ฟังต่อไปว่า Upcycling ในบ้านเรา เมื่อทำแล้วก็พบปัญหาอยู่ไม่น้อย คือในช่วงแรกหลายคนเข้าใจว่าเป็นเรื่องง่าย แต่พอทำไปแล้วเห็นว่าไม่ง่าย เลยถอดใจ จริง ๆ การ Upcycling ต้องมีการทำ R&D ต้องลงทุนทำการวิจัยและพัฒนาด้วย ผู้ประกอบการไทยลงทุนเรื่องนี้ แต่เป็นการลงทุนไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะผู้ประกอบการไทยต้องการผล ต้องการผลิตภัณฑ์เลย จึงมองข้ามการวิจัยและพัฒนา มองข้ามการลงทุนเพื่อเพิ่มความรู้ อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้ในปัจจุบันจะลดน้อยลงไปมากทีเดียว

ปัญหาประการต่อมา คือ ในช่วงที่เศรษฐกิจไม่ดี ก็ไม่มีลูกค้าเป็นเรื่องปกติ เพราะลูกค้าไม่มีกำลังซื้อ ดังนั้น สำหรับผู้ประกอบการที่มีสายป่านไม่ยาวพอ หรือโฆษณาไม่เก่ง รายได้ก็จะหายไป

ปัญหาประการที่สาม ได้แก่การที่มีกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยกับเรื่องการพัฒนา Upcycling ยกตัวอย่างเช่น ในอดีต จะนำเอา PET (Polyethylene Terephthalate) มาทำเป็นภาชนะบรรจุอาหารไม่ได้เลย ไม่อนุญาต ทั้งที่ทั่วโลก ณ เวลานั้นยอมรับกันแล้ว แต่ในปัจจุบันดูเหมือนจะได้รับการ

⁴ ภารกิจหลักของ ITAP คือ การสร้างกลไกเชื่อมโยงผู้ให้บริการเทคโนโลยี (Technology Service Providers) เข้ากับผู้ใช้เทคโนโลยี (Technology Users) เราจึงจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคช่วยเหลือผู้ประกอบการด้านการวิจัยและพัฒนา เข้าไปให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาถึงในโรงงาน พร้อมทั้งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยี ของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

อนุญาตสำหรับกรณีของ PET แล้ว แต่ตัวอื่นไม่แน่ใจว่าจะสามารถนำมาใช้ได้หรือไม่ มักจะมีคำถามอยู่เสมอว่าสามารถนำ Recyclable Materials มาทำภาชนะบรรจุอาหารได้หรือไม่ คำตอบคือจริง ๆ แล้วในทางเทคนิคไม่ใช่เรื่องยากเลย ดูจะไปติดขัดที่ อย. ส่วนมาตรฐาน มอก. นั้นไม่ยากนัก เพราะเป็นเรื่องของมาตรฐานขั้นต่ำ ปัญหาของกรณีนี้ไม่ใช่เรื่องทางเทคนิค เพราะทางเทคนิคทำได้ แต่ปัญหาอยู่ที่ไม่อนุญาตให้ทำ ผ่านมาทางกฎหรือระเบียบต่าง ๆ PET ผ่านแล้ว แต่วัสดุอื่น ๆ เช่น PP HDPE LLDPE ยังไม่ได้รับอนุญาต อาจจะเป็นเนื่องจากสมมติฐานที่ว่า การคัดแยกพลาสติกนั้นในเชิงเทคนิค ถ้าคัดแยกดีมาดีแล้ว แต่ด้วยความที่คนไทยชอบเอาขวดน้ำไปใส่ทินเนอร์ เอาขวดพลาสติกไปใส่ยาพิษ ดังนั้น การไปทำรีไซเคิลก็อาจไปทำอันตรายได้ด้วยความคิดเช่นนี้ของบ้านเรา ในขณะที่ทั่วโลก ถ้าเขาคิดอย่างนี้ก็คงจะไม่ใช้วัสดุรีไซเคิลกันเลยทีเดียว ประเด็นของปัญหานี้ คือ ความติดขัดของกฎหมาย มีกฎหมายหลายฉบับเกินไป มีกฎหมายมาจำกัดการดำเนินการที่ดูจะขัดกับทางเทคนิค ทางเทคโนโลยี ยกตัวอย่างเรื่องการตั้งโรงงานรีไซเคิลขยะ ก็ตั้งได้ไม่ยากนัก เพราะมีกฎหมายว่าด้วยโรงงานกำหนดเกณฑ์ที่น่าจะเป็นไปตามความเชื่อความเข้าใจแต่เดิมเมื่อราวยี่สิบปีถึงสามสิบปีมาแล้ว ในขณะที่วันนี้เทคโนโลยีพัฒนาไปไกลมากแล้ว พัฒนาไปไกลกว่ากฎหมาย

สำหรับ SME ไทยกับการนำ Upcycling หรือ Circular Economy มาปรับใช้นั้นต้องถือได้ว่าเป็นการเพิ่มศักยภาพอย่างมหาศาลให้แก่ SME ไทย ต้องเข้าใจให้ได้ว่าตอนนี้ถ้าพูดถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมประเทศต่าง ๆ ในโลกก็พูดกันอยู่สามเรื่อง คือ Circular Biology กับ Net Zero วันนี้การประกอบธุรกิจก็ต้องเข้าหาสิ่งแวดล้อม ต้องเข้าหาสามเรื่องนี้ หลายมาตรการที่ต่างประเทศมี เช่น ยุโรปมี Carbon Tax ประเทศไทยยังไม่เรียกร้องเรื่องนี้ SME ไทยหรือภาครัฐไทยต้องมองให้ Global มองให้เลยจากประเทศไทย ไม่ควรมองเพียง Local เพราะเราไม่ได้ขายแต่ในประเทศ เราต้องขายต่างประเทศได้ด้วย

ภาครัฐไทยควรอนุญาตให้มี Sand Box จำนวนมาก เพื่อลองผิดลองถูก ต้องทดลองเพราะยิ่งพบปัญหาเท่าไร แต่ถ้าสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ นั่นคือประโยชน์ของการทำ Sand Box นอกจากนี้ ภาครัฐต้องเป็น Early Adopters (ผู้นำกระแส) ภาครัฐเป็นผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีผลมาจาก Sand Box จาก MSME ไทยได้เลย จากจุดนี้ MSME ไทยไม่น่าจะมีทางล้ม ตอนนี้ภาครัฐมีแต่นโยบาย แต่ยังไม่ถึงขั้นลงมือทำ

ยกตัวอย่าง กิจกรรมที่ทำร่วมกับทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ คือการที่โรงพยาบาล 18 แห่งของเอกชนและของรัฐ (สำนักการแพทย์ ก.ท.ม.) คือเอาเศษวัสดุในที่ไม่เป็นอันตรายแล้วเอามาปรับใช้ เอาถุงน้ำยาล้างไตมาจัดการแปรรูป งานนี้เริ่มจากศูนย์ล้างไตของโรงพยาบาลติดต่อมาอยากไปช่วย ผมกลัวนะ แต่สุดท้ายผมบอกว่าถ้าคุณอย่างผมยังกลัว ผมก็อยู่แต่ภาครัฐนะ กลัวไปหมดเลย ในที่สุดผมคิดว่าต้องลอง โดยเริ่มจากให้พยาบาลมานั่งทำงานกับผมเลยทุกวันพุธ มาทุกสัปดาห์ เพื่ออธิบายให้ผมฟังว่าทำอะไรถึงปลอดภัย อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็มีถุงน้ำยาล้างไตถุงบน (ถุงล้างสกรปรก ต้องทั้งจริง ๆ) อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้ในการล้างไตประเภทที่ใช้เสร็จแล้วที่ผ่านมาทั้ง ถุงน้ำยาล้างไตถุงบนมีปริมาณประมาณหนึ่งล้านถุงต่อเดือน โครงการนี้เริ่มจากนำถุงน้ำยาล้างไตถุงบนไปให้ชุมชนดินแดงทำในส่วนของกรล้างถุง เสร็จแล้วส่งถุงที่ล้างมาให้โครงการ โครงการซื้อถุงเหล่านั้น โครงการยังสอนให้ชุมชนรีดถุง เย็บถุง ซื่อเครื่องรีดให้ชุมชน ถ้าชุมชน

เย็บไม่ได้กรณีใด ก็ส่งเข้าโรงงานไปเย็บ จากนั้นส่งเข้าห้องแลปไปทดลองความทนทาน สภาพถุงแข็งแรง เหมือนหนังวัวเลยทีเดียว เอาไปทำกระเป๋าได้เลย ทำได้หลายแบบ เอาไปขายได้จนปัจจุบันมีชื่อเสียงขายดีทีเดียว วัสดุแปรรูปนี้ เราเอามาปรับให้แข็งแรงขึ้น ให้ตั้งขึ้น ให้ดูให้อ่านไม่ออก คนจะได้ไม่กลัวมาก ว่ามาจาก ถู่น้ำยาล้างไต ทั้งที่จริง ๆ สะอาดแล้ว ก็ต้องปรับให้ผู้ซื้อไม่มีความกังวล ต้องยอมรับว่าช่วงแรกก็มีคนวิตก ยังไม่กล้าซื้อ ถู่น้ำยาล้างไตมาสะพาย แต่ตอนนี้ก็ขายที่ Siam Discovery Paragon หอศิลป์ ขายทั่วประเทศเลยที่นี่

ถ้ามองวงการรีไซเคิลในบ้านเราว่าพัฒนาไปถึงไหน ก็ต้องบอกว่ากระบวนการรีไซเคิลของประเทศไทยยังไม่เพียงพอ เมื่อเทียบกับปริมาณพลาสติกที่ถูกผลิตแล้วก็เอามาใช้แล้วก็ทิ้ง

บ้านเราผลิตพลาสติกมากใช้แล้วก็ทิ้งมาก แต่นำมารีไซเคิลในปริมาณที่ต่ำมาก แม้วันนี้จะรีไซเคิลได้มากกว่าในอดีต แต่ก็ไม่ทันกับปริมาณพลาสติกที่มากขึ้น แล้วที่มากขึ้นนี้ก็มีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิต ไม่ใช่เพียงกับคนเท่านั้น แต่ยังกระทบไปถึงสัตว์ด้วย กระทบสิ่งแวดล้อมไปทั่ว ทางแก้ คือต้องเอากระบวนการรีไซเคิลมาแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น เอาถุงฟลอยด์ที่บรรจุขนมาเปลี่ยนเป็นวัสดุก่อสร้าง เป็นผนังที่มีแต่ฟลอยด์กันความร้อนได้ดี หลังคาทำมาจากกล่องน้ำผลไม้ หรือหลอดที่ทิ้งกันมากมายก็เก็บมาทดลองทำเป็นตุ้ เอาไปส่งขายได้ หรือที่กล่าวมาตอนต้นเรื่อง ถู่น้ำยาล้างไต ถู่น้ำยาล้างไต สะอาดมาก ๆ อยู่ใน ถูที่แข็งแรงมาก ๆ แต่ไม่ได้ตกจากตึก 4 ชั้นก็ไม่แตก ถู่น้ำยาล้างไต เอามาแปลงเป็นกระเป๋า เป็นเป้ส่งขายตาม ที่ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ขยะพลาสติกของเหลือใช้พวกนี้ นำมาพัฒนาเป็นอุปกรณ์เป็นเพื่อส่งเสริมสุขภาพชีวิต เช่น เอาพลาสติกเหลือใช้มาทำอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ไปทำกับโรงพยาบาล อุปกรณ์ช่วยเหลือสัตว์ หรือที่פקฟิง ของนกหรือสัตว์อื่น ๆ เอาขยะพลาสติกมาแปลงเป็นขาเทียมให้กับตะพาบที่ถูกใบเลี้ยง ใบพัดของเรือต่าง ๆ ตัดขาด มีเตาที่เหลือ 1 ขา ก็มี 2 ขาก็มี จากใบพัดตัดขาด นี่คือการเปลี่ยนชีวิตด้วย Upcycling นี่คือ บทบาทของ Recycle ใน Circular Economy

ภาคผนวก 3

สรุปบทเรียนการพัฒนาชุมชนตลาดน้อย

ตลาดน้อยเป็นย่านชุมชนชาวจีนเก่าแก่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของกรุงเทพฯ อยู่ในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ เกิดจากการขยายตัวของสำเพ็งซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในช่วงต้นของกรุงรัตนโกสินทร์

ปัจจุบันได้มีการพัฒนาจากหลาย ๆ หน่วยงานที่ร่วมกันผลักดันให้ตลาดน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่สำคัญ 6 เรื่อง ได้แก่ 1) วัฒนธรรม ที่เป็นจุดขายของพื้นที่ 2) ภูมิทัศน์ของย่านพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่สีเขียว 3) รองรับผู้สูงอายุให้มีชีวิตที่ดี 4) กลไกการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายมีอำนาจในการต่อรองเจรจา 5) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ 6) ความมั่นคงทางที่อยู่อาศัย ทำให้ตลาดน้อยได้กลายเป็นแลนด์มาร์คสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนไปแล้ว โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวและทำกิจกรรมภายในพื้นที่ตลาดน้อยเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวชมความเป็นอยู่ของชุมชนตลาดน้อย หรือการเที่ยวชมร้านอาหาร ร้านกาแฟต่าง ๆ มากมาย รวมถึงการถ่ายรูปแนวสตรีทอาร์ตบอกเล่าความเป็นอยู่ของตลาดน้อยที่น่าสนใจในหลาย ๆ จุดจากการทำการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดียอีกด้วย

การพัฒนาชุมชนตลาดน้อยในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งมี SME เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนานั้น ทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดน้อยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของรายได้ของครัวเรือนที่สูงขึ้นจากการที่มีอาชีพที่มั่นคงและมีการจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงความเป็นอยู่ในด้านความปลอดภัย การลดลงของปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติดในครัวเรือนเพราะชุมชนมีความเข้มแข็ง สามัคคีกัน ทำให้ชุมชนมีความน่าอยู่มากขึ้น การพัฒนาชุมชนตลาดน้อยนั้นเป็นตัวอย่างที่ดีมากที่แสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนอย่างชัดเจน

ผู้ประกอบการภายในตลาดน้อยส่วนใหญ่นั้นมีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดย่อม (Small) และวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro) ซึ่งมีการนำ BCG Model (Bio-Circular-Green Economy Model) มาใช้ในการจัดการกับชุมชน โดยการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งมี แนวทางคือ “การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความคุ้มค่าที่สุด” สิ่งของที่ใช้ในการผลิตต้องสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Recycle, Upcycle) ไม่ใช่การใช้แล้วทิ้งไปอย่างที่เคยทำกันตามที่ผ่านมา อีกทั้งตลาดน้อยยังเป็นชุมชนต้นแบบชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดน้อยจะคัดแยกขยะภายในครัวเรือนของตน เช่น กล่อง ลังกระดาษ ขวดพลาสติก ฯลฯ จากนั้นนำขยะที่ได้จากการคัดแยกมาจำหน่ายที่ตลาดตะลั๊กเกียะ ในวันเสาร์-วันอาทิตย์ต้นเดือน นอกจากนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในตลาดน้อยจะประกอบกิจการขายอะไหล่รถยนต์เก่าเพื่อนำไปใช้ให้ทดแทนอะไหล่รถยนต์เดิม เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการนำ BCG Model มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่มุ่งเน้นแต่เพียงการแสวงหากำไรแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงสภาพแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชนที่จะตามมา ตามแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ตลาดน้อยจึงเป็นโมเดลต้นแบบที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา MSME เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ด้วย BCG Model

ภาคผนวก 4

รายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และ BCG Model

กฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ต้องได้รับการศึกษาเพื่อการปรับปรุงอย่างบูรณาการ มีดังนี้

1) กฎหมายลำดับพระราชบัญญัติเกี่ยวกับ MSME แบ่งตามประเภทของอุตสาหกรรมที่มีจำนวน MSME มาก ได้แก่

- **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอาหาร** เช่น (1) พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 (2) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 (3) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (4) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (5) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 (6) พระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ. 2551 (7) พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 (8) พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 (9) พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 (10) พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559 และ (11) พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560

- **กฎหมายด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ** เช่น (1) พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 (2) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 (3) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (4) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (5) พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 (6) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 (7) พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 (8) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 (9) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 และ (10) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

- **กฎหมายด้านอุตสาหกรรมสาธารณสุข** เช่น (1) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (2) พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 (3) พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 (4) พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (5) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (6) พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. 2551 (7) พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 (8) พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 (9) พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 (10) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และ (11) พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562

- **กฎหมายด้านอุตสาหกรรมเศรษฐกิจดิจิทัล** เช่น (1) พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (2) พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 (3) พระราชบัญญัติว่าด้วย

การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (4) พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 (5) พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 (6) พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 (7) พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 (8) พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 (7) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (8) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (9) พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 และ (10) พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562

- **กฎหมายลำดับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับ BCG Model** เช่น (1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (2) พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (3) พระราชบัญญัติการจัดการของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 (4) พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ พ.ศ. 2558 (5) พระราชบัญญัติการส่งเสริมอุตสาหกรรมรีไซเคิล พ.ศ. 2561 (6) พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรมชีวภาพ พ.ศ. 2562 (7) พระราชบัญญัติส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน พ.ศ. 2562 (8) พระราชบัญญัติส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียว พ.ศ. 2562

คณะผู้จัดทำ

- 9809 นางสาวปิยะนิตย์ โอนพรตน์วิบูล
ผู้อำนวยการกองขับเคลื่อนและประเมินผลการพัฒนา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ
- 9818 นางสาวสุนทรียา ทวีชาประสิทธิ์
ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการและพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูล การนำเข้า ส่งออก และ
โลจิสติกส์ กรมศุลกากร
- 9827 นางสาวอมรศรี รัศมิทัต
ผู้อำนวยการกองคุ้มครองสวัสดิภาพและพัฒนาคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- 9836 นายพิทักษ์ วัฒนพงษ์พิศาล
ผู้อำนวยการสำนักความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมทางน้ำ กรมเจ้าท่า
- 9845 นายวัฒนา กันบัว
ผู้อำนวยการกองพัฒนาอุดมศึกษา กรมอุดมศึกษา
- 9854 นางรชนีกร ดำเต๋นงาม
ผู้อำนวยการกองทะเบียนธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
- 9863 นายคมกฤษณ์ แสงจันทร์
ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสถานพินิจ
และคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- 9872 นางสาวสมพร พานทอง
ผู้อำนวยการศูนย์หอศิลป์ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
- 9881 นางสาวชลาริน นิลพิฤกษ์
ผู้อำนวยการกองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม
- 9890 นายเจตน์ สถาวรศีลพร
ที่ปรึกษาสำนักงานศาลปกครอง (พนักงานคดีปกครองทรงคุณวุฒิ) สำนักงานศาลปกครอง